

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tiina Mäkinen

KOKEMUSASiantuntijuus
Väkivaltatyön
avopalveluissa

Sosiaali- ja terveysala, YAMK
2018

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen ja johtamisen koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Tiina Mäkinen
Opinnäytetyön nimi	Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa
Vuosi	2018
Kieli	suomi
Sivumäärä	84 + 5 liitettä
Ohjaaja	Hanna-Leena Melender

Kokemusasiantuntijuutta on hyödynnetty viime vuosina päihde- ja mielenterveyskuntoutujien parissa, mutta hiljalleen myös väkivaltatyön avopalveluissa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla kokemusasiantuntijuutta väkivaltatyön avopalveluissa. Tutkimus oli pääosin kvalitatiivinen. Tutkimuksen I vaihe toteutettiin webropol-kyselynä, johon osallistui seitsemän Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistystä. Tutkimuksen II vaihe oli teemahaastattelututkimus. Haastatteluun osallistui kuusi kokemusasiantuntijaa Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksistä. Tutkimusaineistot analysoitiin pääosin laadullisella sisällönanalyysillä.

Tutkimukseen osallistuneet kokemusasiantuntijat kuvasivat kokemuksiaan itse saamastaan avusta ja siitä, miten saatu apu auttoi, viidestä eri näkökulmasta. Kokemusasiantuntijat kuvasivat neljästä eri näkökulmasta motivaatiota ryhtyä kokemusasiantuntijaksi sekä oman eheytymisprosessin vaihetta, jossa on syntynyt halu ryhtyä auttamaan muita väkivallan kokijoita. Kokemusasiantuntijoiden tavoitteista ryhtyä kokemusasiantuntijaksi muodostui kolme näkökulmaa. Yksinkään haastatelluista ei ollut saanut varsinaista koulutusta, mutta he olivat saaneet tehtävään perehdytystä väkivaltatyön ohjaajalta.

Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa on suurimmaksi Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä vasta alkamaisillaan, eikä se ainakaan vielä ole kovin strukturoitua. Kokemusasiantuntijuus perustuu vapaaehtoisuuteen ja pääsääntöisesti siitä ei makseta palkkiota. Kun väkivaltatyön ammattilainen kohtasi väkivallan kokijan ihmisenä ja ymmärtävästi, tämä vaikutti itsetunnon paranemiseen ja väkivallasta eheytymiseen. Oikea-aikaisen avun merkitys korostui.

Kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämiseksi toivottiin kokemusasiantuntijakoulutuksen saamista toiminnan rakenteisiin selkeäksi koulutuspoluksi asiakkaasta kokemusasiantuntijaksi. Jatkossa olisi tarpeen tutkia sitä, mitä tarkoittaa oikea-aikainen apu väkivaltatyön avopalveluissa sekä millainen vaikutus kokemusasiantuntijatehtävistä maksettavien palkkioiden maksamisella on sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon.

Avainsanat kokemusasiantuntijuus, osallisuus, väkivaltatyön avopalvelut

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
 UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
 Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Tiina Mäkinen
Title	Expertise by Experience in Community Care Services for Solving Problems of Domestic Violence
Year	2018
Language	Finnish
Pages	84 + 5 Appendices
Names of Supervisors	Hanna-Leena Melender

Expertise by experience has been utilized in the last few years in work among rehabilitation clients with either substance abuse or mental health problems but little by little it has been put into practice also in community care services for domestic violence problems. The purpose of this study was to describe that kind of activity. The study was mainly qualitative. The first phase of this research was carried out as a Webropol survey covering 7 member associations of the Federation of Mother and Child Homes and Shelters. The second phase was a theme interview. That interview was participated by 6 experts by experience from the member associations of the Federation of Mother and Child Homes and Shelters. The research material was analyzed mainly by using a qualitative content analysis.

The experts by experience involved in the study described their experiences dealing with the help they had got and how it had helped from five different points of view. They illustrated from four points of view their motivation to start working as experts by experience and in which phase they were in their healing process when they started helping others suffering from violence. In this study, the reasons why those persons wanted to undertake a role of an expert by experience were described in three ways. And it is good to keep in mind that no one of those 6 experts by experience had undergone a special tailored training even though they had been introduced into the task by a counsellor in domestic violence.

This type of expertise by experience is mostly about to begin in the member associations of the Federation of Mother and Child Homes and Shelters and it is not yet very structured. Expertise by experience is based on volunteering and that is why it is as a rule work without any financial compensation. We can see that when a professional of domestic violence work meets a person suffering from that as a human being and in an understanding way, the self-esteem of the victim gets better and he or she can get further in the healing process. The meaning of timely given help is emphasized.

In order to develop the expertise by experience activity there was a lot of hope of having a tailored expertise by experience training course in the organization of the federation – and this training could be a clear path from a client to an expert. In the future, it would be wise to find out what timely help means in the community care services concerning the domestic violence. In addition, it could be necessary to know whether a financial compensation for this work would influence both the internal and the external motivation of the experts.

Keywords Expertise by experience, involvement, community care for domestic violence work

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

Sisällys

1 JOHDANTO	8
2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	10
3 KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS	11
3.1 Kokemusasiatuntijuus ja sen määrittely	11
3.2 Kokemusasiatuntijatoiminta ja kokemusasiatuntijan tehtävät.....	12
3.3 Kokemusasiatuntijuus osana väkivaltatyötä.....	16
3.4 Kokemusasiatuntijuuteen liittyvä tutkimus	17
3.5 Vapaaehtoistyö, vertaistuki, osallisuus, toimijuus	18
4 MOTIVAATIO	21
4.1 Motivaation synty.....	21
4.2 Sisäinen ja ulkoinen motivaatio	22
4.3 Motivaatioteorioita	23
4.4 Kokemusasiatuntijoiden motivaatio	24
5 VÄKIVALTA	26
5.1 Lähisuhde- ja perheväkivalta Suomessa.....	26
5.2 Naisiin kohdistuva väkivalta	27
5.3 Parisuhdeväkivalta.....	29
5.4 Väkivallan muodot	32
5.5 Väkivallasta selviytyminen	35
5.6 Väkivaltatyön tutkimus	37
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	39
6.1 Aineiston keruu	39
6.2 Aineiston analyysi	42
6.3 Tutkimuksen luotettavuus	44
6.4 Tutkimuseettiset kysymykset	46
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	50
7.1 Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistysten toteuttama kokemusasiatuntijatoiminta.....	50

7.2 Kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisen näkyminen väkivaltatyössä	50
7.3 Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistysten toteuttama kokemusasiantuntijakoulutus.....	52
7.4 Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistysten näkemykset kokemusasiantuntijoiden palkkauksesta.....	52
7.5 Kokemusasiantuntijoiden kokemukset itse saamastaan avusta avopalvelun väkivaltatyössä	53
7.6 Kokemusasiantuntijoiden motivaatio ryhtyä kokemusasiantuntijaksi	63
7.7 Kokemusasiantuntijoiden oman eheytymisprosessin vaihe, jossa on syntynyt halu ryhtyä auttamaan muita väkivallan kokijoita.....	68
7.8 Kokemusasiantuntijoiden saama koulutus tai perehdytys kokemusasiantuntijatehtäviin	70
8. POHDINTA	73
8.1 Tutkimustulosten tarkastelu	73
8.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	78
LÄHTEET	79

LIITTEET

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1.	Kokemusasiantuntijan tehtävät (Meriluoto 2015, 53-59)	s. 15
Taulukko 2.	Esimerkki siitä, miten yläkategoriat ”keskustelu” ja ”ryhmätoiminnot” muodostettiin	s. 44
Kuvio 1.	Kokemusasiantuntijoiden määrä jäsenyhdistysten toiminnassa	s. 40
Kuvio 2.	Kokemusasiantuntijoiden tehtävät	s. 51

LIITELUETTELO

LIITE 1 Saatekirje ensi –ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksille

LIITE 2 Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa –kysely

LIITE 3 Kutsu haastatteluun

LIITE 4 Haastatteluteemat

LIITE 5 Suostumuslomake teemahaastatteluun

1 JOHDANTO

Sipilän hallituskauden aikana yhtenä hallituksen kärkihankkeena on panostaa ihmisten hyvinvointiin sekä terveyteen 130 miljoonalla eurolla. Yhtenä tavoitteena on saada palvelut asiakaslähtöisiksi, mahdollistaen yksilön oman vastuunoton lisäämisen. (Valtioneuvosto 2016.) Palvelut asiakaslähtöisiksi -kärkihankkeen yhden osahankkeen tarkoituksena on määritellä kokemusasiantuntijuuden ja asiakkaiden osallistumisen toimintamalli. Vuonna 2016 aloitetuissa hankkeen valmisteluissa on koottu erilaisia toimintamalleja liittyen kokemusasiantuntijuuteen ja asiakasta osallistaviin menetelmiin. Hankkeen toisessa vaiheessa vuonna 2017 oli tarkoitus pilotoida toimintamalli viidessä eri maakunnassa. Lopullinen toimintamalli ja suositukset on määrä valmistua maaliskuuhun 2018 mennessä. (Innokylä 2016).

Kokemusasiantuntijuus tarjoaa hyvinvointipalveluiden asiakkaille uudenlaisen vaikuttamismahdollisuuden, jossa asiakkaalla on mahdollisuus osallistua palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja kehittämiseen. Sosiaalipalveluissa tämä tarkoittaa uudenlaista kulttuuria ja toimintatapaa, jossa asiakas ei ole enää vain asiakas, vaan myös kokemusasiantuntija. (Toikka 2011, 103.)

Meriluoto (2016, 10) määrittelee kokemusasiantuntija-käsitteen tarkoittavan henkilöä ”jolla on kokemusta tietystä sosiaalisesta ongelmasta, ja joka on sen vuoksi kutsuttu toimimaan tämän ilmiön parissa työskentelevässä organisaatiossa. Sosiaalialalla kokemusasiantuntijoita toimii sekä julkisella, että järjestösektorilla, ja heidän toimintansa voi olla joko työsuhteessa tehtävää palkkatyötä, palkkiopohjaista keikkatyötä tai vapaaehtoistoimintaa”.

Kokemusasiantuntijuutta on hyödynnetty viime vuosina muun muassa päihde- ja mielenterveyskuntoutujien parissa. Koulutetut kokemusasiantuntijat ry on yhdistys, jonka tarkoituksena on tuoda kokemusasiantuntijuus osaksi sosiaali- ja terveystalouden toimintaa. Yhdistys pyrkii verkostoitumaan yhteistyössä kuntien, yksityisten toimijoiden ja kolmannen sektorin kanssa edistämään ja kehittämään kokemusasiantuntijuutta. (KoKoA ry 2016.)

Kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisestä on saatu hyviä tuloksia, joten on perusteltua kehittää tällaista palvelua myös väkivaltaa kokeneille. Ensi- ja turvakotien liiton Miina-projektin (2008 – 2012) kolmessa eri osa-alueessa keskityttiin väkivaltaan kokeneiden naisten osallisuuden ja voimaantumisen tukemiseen. Hankkeen tavoitteena oli naisten oman selviytymisen tukeminen ja eri työmenetelmien kehittäminen. (Oulun ensi- ja turvakoti 2016.) Väkivaltatyön ja siihen liittyvien palveluiden kehittämisessä tarvitaan väkivaltaa kokeneen kokemusta ja asiantuntemusta, jolloin hänet nähdään tasavertaisena yhteistyökumppanina ammattilaisen rinnalla. (Ojuri 2013, 60).

Tämän opinnäytetyönä tehdyn tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla kokemusasiantuntijuutta väkivaltatyön avopalveluissa. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten väkivaltatyön asiakkaina olleet henkilöt, jotka olivat ilmaisseet halunsa auttaa muita samassa tilanteissa olevia tai toimivat jo yhdistyksissä kokemusasiantuntijoina, sekä Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten avopalveluiden väkivaltatyöntekijät, jotka edustivat omaa työpaikkaansa.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla kokemusasiantuntijuutta väkivaltatyön avopalveluissa.

Tutkimustyön tavoitteet olivat seuraavat:

1. Tuottaa sellaista tietoa kokemusasiantuntijuudesta, jota voidaan hyödyntää väkivaltatyön avopalveluiden kehittämisessä.
2. Selvittää kokemusasiantuntijakoulutuksen tarve

Tutkimustyön ensimmäisessä vaiheessa kartoitettiin, miten kokemusasiantuntijuutta oli hyödynnetty Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Millaista kokemusasiantuntijatoimintaa jäsenyhdistyksissä on?
2. Millä tavoin kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen näkyy väkivaltatyössä?
3. Millainen kokemusasiantuntijakoulutus jäsenyhdistyksillä on?
4. Miten jäsenyhdistyksissä nähdään kokemusasiantuntijoiden palkkaus?

Tutkimustyön toisessa vaiheessa tarkoituksena oli kuvailla väkivallan kokemusasiantuntijoiden motivaatiota ryhtyä kokemusasiantuntijaksi.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Millaista apua kokemusasiantuntijat ovat itse saaneet avopalvelun väkivaltatyössä?
2. Mikä motivoi väkivallan kokijaa ryhtymään kokemusasiantuntijaksi?
3. Missä vaiheessa omaa eheytyemisprosessia väkivallan kokija haluaa ryhtyä auttamaan muita väkivallan kokijoita?
4. Millaista koulutusta/perehdytystä väkivallan kokijat ovat saaneet kokemusasiantuntijatehtäviin?

3 KOKEMUSASIAN TUNTIJUUS

Kolehmainen (2015, 79) mukaan ”kokemusasiantuntijuuteen liittyvät kiinteästi ne elämäntapahtumat, joista henkilö saa kimmokkeen lähteä mukaan toimintaan. Ilman näitä tapahtumia kokemusasiantuntijasta ei olisi todennäköisesti tullut kokemusasiantuntijaa. Elämäkokemukset, joiden vuoksi henkilö on päättänyt lähteä mukaan toimintaan, ovat siis yksi kokemusasiantuntijuuden keskeinen rakennepiirre”.

3.1 Kokemusasiantuntijuus ja sen määrittely

Kokemusasiantuntijuutta määritellään käytännön tasolla hyvin eri tavoin. Yhteistä kokemusasiantuntijoilla on usein kielteiseksi määritelty kokemus ja toiminen kokemuksen tuottaman tiedon pohjalta. Taustalla vaikuttaa myös ajatus ”yksilön kasvusta autettavasta aktiiviseksi toimijaksi, objektista subjektiksi”. (Meriluoto 2016a, 67 – 68).

Kokemusasiantuntija on henkilö, jolla on omakohtaisia kokemuksia jostain sairaudesta tai hänellä on päihde- ja/tai mielenterveysongelma tai hän on läheisenä sairastavan vierellä kulkija. Kokemustieto tulee kokijan henkilökohtaisesti eletystä elämästä, jolloin hän voi ymmärtää mitä vaiheita, tunteita ja ajatuksia sairaus on tuonut. (Hietala & Rissanen 2015, 13 -14, KoKoA 2016.)

Toikan (2011,103) mukaan kokemusasiantuntijat voivat tuottaa tietoa sekä osallistua palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja kehittämiseen. Tällöin tarvitaan toimintakulttuurin muutosta palvelujärjestelmään. Asiakas ei ole vain asiakas, vaan kokemusasiantuntija, jolla on mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin. Kokemusasiantuntija edustaa omaa henkilökohtaista asiaansa, mutta myös kollektiivista asiakaskuntaa.

Heikkinen (2016) toteaa, että kokemusasiantuntija-sanaa ei ainakaan toistaiseksi ole sanakirjassa. Voidaan puhua asiantuntemuksesta ja asiantuntijoista, jolloin voidaankin miettiä, ketkä ovat parhaita asiantuntijoita ja kuullaanko heitä riittävästi esimerkiksi päätöksenteossa. Asiantuntija on kielitoimiston sanakirjan mukaan erikoistuntija, ekspertti tai spesialisti. Asiantuntemus puolestaan määritellään

erityisenä perehtyneisyytenä johonkin alaan, asiaan tai alan hallintaan. Heikkisen mukaan kokemusasiantuntija on ihminen, jonka asiantuntemus on karttunut henkilökohtaisen kokemuksen kautta, eikä esimerkiksi teorioiden ja tutkimuksen tai ammattikoulutuksen tietä. Kokemusasiantuntemuksen yhteydessä toisinaan käytetään sanaa osallisuus. (Kotimaisten kielten keskus 2016.)

Kolehmainen (2015, 79) mukaan yksilön elämäkokemuksista sekä muiden kokemusasiantuntijoiden kanssa yhteistoiminnassa saaduista tiedoista muodostuu kokemustieto, joka on se kokemusasiantuntijuudelle keskeinen tieto, jota jokaisella ei ole. Kolehmainen mukaan henkilön omat tavoitteet kuuluvat keskeisesti siihen, miten ja mitä kokemusasiantuntija haluaa toiminnallaan tavoittaa. Nämä tavoitteet voivat ajan kuluessa muuttua. Myös suhde ympäröivään maailmaan muovaa kokemusasiantuntijan kokemusta, jolloin muiden toimijoiden suhtautuminen kokemusasiantuntijuuteen vaikuttaa merkittävästi siihen, miten kokemusasiantuntijuus nähdään. (Kolehmainen 2015, 79).

3.2 Kokemusasiantuntijatoiminta ja kokemusasiantuntijan tehtävät

Taustat ja lähtökohdat kokemusasiantuntijatoiminnalle perustuvat sosiaali- ja terveysministeriön Mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaan (2009 - 2015), jossa asiakkaan aseman vahvistaminen ja kokemusasiantuntijoiden ottaminen mukaan palvelujen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin mahdollistavat uuden näkökulman syntymisen. Välitön hyöty ja merkitys kokemusasiantuntijatoiminnasta ovat todellinen tieto ja kokemus asiakkaana olevalta henkilöltä, jolloin saadaan arvokasta informaatiota, miten palveluita tulisi kehittää, jotta ne vastaisivat parhaiten asiakkaan tilanteeseen ja tarpeeseen. (Hietala & Rissanen 2015, 11.)

Rissanen (2014, 3, 14) mukaan kokemusasiantuntijatoiminnan lähtökohdat löytyvät potilasjärjestöistä, vapaaehtoistyöstä, tukihenkilötoiminnasta ja vertaistuesta. Rissanen erittelee vertaistukitoiminnan ja kokemusasiantuntijuuden eroavaisuutta sillä, että vertaistukitoiminta on vapaaehtoistyötä, josta ei makseta korvausta, mutta kokemusasiantuntijatoiminnasta saadaan korvausta. Suomessa toimintatavat kokemusasiantuntijatoiminnassa vaihtelevat suuresti, joten tarvitaan arviointia ja

toimintatapojen määrittelyä ennen kuin toiminta voi saada vakiintuneen paikan sosiaali- ja terveyshuollon palveluissa.

Kokemusasiantuntijatoiminta on kehittynyt vertaistoiminnan kautta eri kansalaisjärjestöjen vaikutuksesta. Ensimmäinen potilasluennoijakoulutus alkoi vuonna 1998 ja 2000-luvun alussa mielenterveyskuntoutuksen kehittämisen tuloksena aloitettiin vertaisohjaajien koulutus. Vertaisohjaaja on henkilö, joka tukee yksittäistä henkilöä ja auttaa häntä etsimään hyviä ratkaisuja tilanteeseensa tai toimii omassa viiteryhmissään muiden saman kokeneiden kanssa. Kokemusasiantuntijoita toimii vertaispalveluohjaajina, vertaisneuvojina tai ammattilaisten rinnalla myös palveluiden ulkopuolella. (Hietala & Rissanen 2015, 12 – 15, 27.)

Valtakunnallinen kokemuskoulutusverkosto on perustettu vuonna 1997. Siinä oli vuonna 2015 mukana 29 järjestöä ja 360 kokemuskouluttajaa. Kokemuskouluttajat ovat koulutettuja kokemusasiantuntijoita, jotka välittävät kokemustietoa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja alan opiskelijoille. Vähitellen ovat kokemusasiantuntijatoiminnan mallit siirtyneet myös julkisiin palveluihin, esimerkiksi psykiatrisen hoidon kehittämisessä. Kehittämishankkeita ovat olleet Pohjanmaan Välittäjä-hanke, Etelä-Suomen Mielen avain -hanke sekä Väli-Suomen ja Keski-Uudenmaan aikuissosiaalityön SOS- ja Avomieli-hankkeet. Näiden hankkeiden kautta ovat nousseet keskusteluun vastuu- ja tietosuojakysymykset sekä kokemusasiantuntijoille maksettavat palkkiot. Kokemusasiantuntijan tehtävät vaihtelevat sen mukaan, mitä kokemusasiantuntija haluaa itse tehdä ja mihin vaikuttaa. Tehtävät muotoutuvat sen mukaan, mihin yksilön oma kiinnostus, taidot, jaksaminen ja muut valmiudet antavat siihen mahdollisuuden. (Hietala & Rissanen 2015, 12 – 15, 27.)

Henkilöt, jotka ryhtyvät kokemusasiantuntijoiksi, saavat tehtävään koulutusta. Koulutetut Kokemusasiantuntijat ry:n kokemusasiantuntijat ovat käyneet tehtävään tarvittavan koulutuksen. Omainen tai läheinen voi myös olla kokemusasiantuntija. Omat, usein rankatkin kokemukset voivat kääntyä voimavaraksi, jolloin pystyy auttamaan muita saman kokeneita. (KoKoA ry 2016.)

Kokemusasiantuntijakoulutuksen merkitykset ja sisällöt vaihtelevat suuresti riippuen organisaatiosta. Koulutuksen hyötynä kokemusasiantuntijat pitävät esiintymisvarmuuden lisääntymisen vahvistumista, kun vertaisryhmässä omia tarinoita voi peilata muiden tarinoihin. Koulutus antaa kokemusasiantuntijatoiminnalle raamit, jolloin toiminta on laadukasta, eikä yhden kokemusasiantuntijan ääni painotu liikaa ja ”minästä voi tulla me”. (Kostiainen, Ahonen, Verho, Rissanen & Rotko 2014, 15.)

Sosiaali- ja terveysministeriön Kaste-ohjelmaan liittyvän Mielen avain -hankkeen tavoitteena oli kokemusasiantuntijuuden kehittäminen. Hanke toteutettiin vuosina 2010 – 2015 ja sitä koordinoi Etelä -Suomen mielenterveys- ja päihdetyön yksikkö. Hankkeen jokaisessa vaiheessa, niin suunnittelussa, toteutuksessa kuin arvioinneissakin kokemusasiantuntijat olivat mukana osallisena tuoden hankkeeseen oman asiantuntijuutensa. Tavoitteena olivat mahdollisimman asiakaslähtöiset palvelut. Keskeisinä teemoina olivat osallisuuden vahvistaminen ja henkilöstön osaamisen lisääminen. Hankkeen tuloksena syntyivät kokemusasiantuntijakoulutuksen hyvät käytännöt ja suositukset. (Mielenterveysseura 2015.)

Kokemusasiantuntijalla on erilaisia mahdollisuuksia osallistua kokemusasiantuntijatoimintaan. Tärkeintä on, että jokainen voisi löytää omat tavat ja mahdollisuudet toimia niissä tehtävissä, jotka ovat juuri hänelle sopivat. Nämä tehtävät voivat löytyä yhdessä keskustellen asiakkaan kanssa. Kokemusasiantuntijan tehtävät voidaan jakaa kolmeen kategoriaan. (Taulukko 1). (Meriluoto 2015, 53 – 59.)

Taulukko 1. Kokemusasiantuntijan tehtävät (Meriluoto 2015, 53 – 59)

Kokemusasiantuntija auttajana	Kokemusasiantuntija kehittäjänä	Kokemusasiantuntija vaikuttajana
<ul style="list-style-type: none"> ✓ asiantuntija vertaisryhmässä ✓ vertaisryhmän ohjaaja ✓ vertaistukihenkilö ✓ ”mentoriasiakas” ✓ oppaana palveluiden saamisessa ✓ puhelin- ja nettipäivystäjä ✓ kokemusasiantuntija ja työntekijänä 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ palautteen kerääminen ✓ yhdistyksen palveluiden kehittäminen, esim. asiakas-raadeissa ✓ kehittämis-työn suunnittelu ja arviointi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kokemustiedon tuominen yhdistykseen ✓ yhteinen vaikuttaminen työntekijän kanssa ✓ tuettu vaikuttaminen, esim. Salonki-malli (+70-vuotiaiden ryhmä) ✓ mediavaikuttaminen esim. haastattelut, mielipidekirjoitukset ✓ yhteiskunnallinen vaikuttaminen, esim. kuntalaisaloitteet ✓ kouluttajana toimiminen ✓ yhdistyksen luottamushenkilönä toimiminen

Kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämiseen tarvitaan kokemusasiantuntijatoimintaa koordinoivaa tahoa, jotta toimintatavat voisivat olla yhteneväiset ja tiedonkulku eri toimijoiden välillä olisi luontevaa. Myös nimikkeiden käytön selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen sekä kokemusasiantuntijan roolin ja aseman vahvistaminen muuan muassa ammattilaisten keskuudessa kaipaavat selkeyttämistä. Palkkioiden maksamisperusteet sekä vapaaehtoistoiminnan ja kokemusasiantuntijatoiminnan välinen ero tulisi määritellä selkeästi. Myös koulutusta tulisi yhdenmukaistaa. (Kostiainen, Ahonen, Verho, Rissanen ja Rotko 2014, 25).

3.3 Kokemusasiantuntijuus osana väkivaltatyötä

Kokemusasiantuntijalla tarkoitetaan eri yhteyksissä ja toiminnoissa eri asioita riippuen ympäristöstä, missä toimitaan. Ensi- ja turvakotien liitossa väkivaltatyössä kokemusasiantuntijuudella tarkoitetaan asiakkaan kokemuksesta pohjautuvaa asiantuntemusta, jossa työntekijän ammattitaito ja asiakkaan kokemus ovat yhtä merkittäviä. Liitossa väkivaltatyön kokemusasiantuntijuus pohjautuu kansalaistoiminnan näkökulman lähtökohdista käsin. Kokemusasiantuntijuus lisää asiakkaiden osallisuutta ja osallistumista, jonka avulla saadaan asiakkaan oma ääni kuuluviin mahdollistaen väkivallan kokijan oma eheytyminen. Työntekijän ammatillinen tieto väkivallasta yhdistettynä kokemusasiantuntijan ns. ”toiseen tietoon” voidaan hyödyntää yhdistyksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 19.)

Väkivaltatyössä kokemusasiantuntijuutta pidetään yhtenä merkittävänä voimavarana, jota pitää hyödyntää yhä enenevässä määrin palvelujen kehittämisessä. Kokemustiedon avulla voidaan löytää nykyisen palvelujärjestelmän mahdolliset epäkohdat ja varsinaiset asiakaspalvelun tarpeet. Ensi- ja turvakotien liiton Miina-projektissa kokemuksellisuuden arvo on ymmärretty ja otettu käyttöön ns. Salonki-mallissa, jossa väkivaltaa kokeneiden kokemukset hyödynnettiin palvelujen kehittämisessä. Salongin myötä vainoaminen kriminalisoitiin. (Mehtola & Ojuri 2011, 232.)

Miina-projekti toteutettiin kolmessa ensi- ja turvakodin jäsenyhdistyksessä vuosina 2008 – 2012. Mukana olivat Oulun ensi- ja turvakoti ry, Pienperheyhdistys ry Helsingistä ja VIOLA – väkivallasta vapaa ry Mikkelistä. Projektin tavoitteena oli väkivaltaa kokeneiden voimaantumisen ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen sekä vaikuttamisen mahdollisuuksien lisääminen niin yhteiskunnallisesti kuin poliittisestikin. (Ensi- ja turvakotienliitto 2016 b.) Oulun ensi- ja turvakoti keskittyi uskonnollisten yhteisöjen erityiskysymyksiin, joissa keskityttiin yhteistyön rakentamiseen ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntämiseen väkivaltatyössä. Helsingin pienperheyhdistyksessä keskityttiin matalan kynnyksen Miina-kahvilatoimintaan, jossa väkivaltaa kokeneet naiset saivat uskoa omiin kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa. Tämä toteutui riittävän pitkän tuen kautta.

Mikkelin toiminnassa VIOLA ry:n osa-alueen tavoitteena oli kehittää vertaisryhmätoimintaa, joka perustui naisten omaan osaamiseen ja omien tietojen ja taitojen vahvistamiseen. Toisena tavoitteena oli kehittää kansalaislähtöistä toimintaa kokemusasiantuntijuutta hyödyntäen. Miina-projektissa tuli hyvin esille naisten oma halu ja kyky selviytyä väkivallasta yhdessä ammattilaisen kanssa. Tämä tapahtui aktiivisen toiminnan ja vaikuttamisen kautta. (Ojuri 2013, 57 -58.)

Kokemusasiantuntija -käsite voidaan erottaa ”kokemukseen” ja ”asiantuntijuuteen”. Ne voidaan mieltää jopa toisilleen vastakkaisiksi käsitteiksi. Henkilökohtainen kokemus kiinnittyy henkilökohtaisiin kontakteihin, tilanteisiin ja elämäntapahtumiin., jotka tulevat esiin erilaisia muistoina ja tunteina. Tätä tietoa ja taitoa voidaan käyttää väkivaltatyön kokemusasiantuntijuuden kehittämisessä. Asiantuntijuus kiinnittyy enemmän virallisiin toimintoihin ja palveluihin. Laitinen ym. kuvaavat jaettua asiantuntijuutta, jossa ammattilaiset ja asiakkaat toimivat tasavertaisina toimijoina ja asiantuntijoina. Tämä vaatii molemmilta osapuolilta yhteistyökykyä ja halua toimia sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Tällaista asiantuntijuutta kutsutaan horisontaaliseksi asiantuntijuudeksi. (Laitinen 2013, 430 – 431).

Kokemusasiantuntijuus on Mehtolan ym. (2011, 233) mukaan huomattava voimaantumisen lähde, sillä omaan kokemukseen pohjautuva asiantuntijuus on aina läsnä ihmisen hakiessa apua tilanteeseensa. Kokemusasiantuntijuus vahvistuu, kun väkivallan kokija voimaantuu. Voimaantuminen tapahtuu, kun väkivaltaa kokeneelle annetaan mahdollisuus kertoa omista kokemuksistaan ja hänen mielipidettään arvostetaan.

3.4 Kokemusasiantuntijuuteen liittyvä tutkimus

Sosiaalialalla kokemusasiantuntijuudesta on puhuttu paljon, vaikkakaan aihetta ei toistaiseksi ole paljon tutkittu. Suomessa kokemusasiantuntijuutta on tutkittu lähinnä yksilön voimaantumisen ja hyvinvoinnin kautta, jolloin osallistumisen vaikutukset ovat olleet keskiössä. Toinen tutkimuksen suunta on liittynyt kokemustoimijuuteen, jossa tarkastelun keskiössä ovat olleet asiakkaiden tavat ja heidän kokemansa hyödyt toimintaan osallistumisessa. (Meriluoto 2016a, 68 – 70).

Meriluoto (2016 b, 3, 7 - 8) on tutkinut, mitä kokemusasiantuntijat edustavat ja miten edustamisen käsitettä käytetään, sekä millaisia merkityksiä eri osallistamisprojekteissa annetaan. Tutkimukseen osallistui yhdeksän sosiaalialalla olevaa hanketta, joissa oli kehitetty kokemusasiantuntijuutta. Mukana olivat seuraavat organisaatiot: Mielenterveyden keskusliitto ry., Ensi- ja turvakotien liitto ry. (Miina-hanke), Youth Against Drugs, Vailla Vakinaista Asuntoa ry., Muotialan asuin- ja toimintakeskus, Omaishoitajat ja läheiset -liitto ja Mielenterveysomaisten keskusliitto – FinFami, Vantaan kaupunki (Mielen Avain), Tampereen kaupunki ja Sininauhaliitto ry. Tutkimuksen mukaan kokemusasiantuntijuus ja sen tehtävät määräytyvät aina ylhäältä alas järjestävän organisaation asettamien rajojen mukaan silloin, kun se hallinnolle sopii. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kokemusasiantuntija kutsutaan paikalle silloin, kun se on tarpeellista.

3.5 Vapaaehtoistyö, vertaistuki, osallisuus, toimijuus

Vapaaehtoistoiminta perustuu nimensä mukaisesti vapaaehtoisuuteen, josta ei saada korvausta. Toiminnan kautta on jokaisella yksilöllä mahdollisuus vaikuttaa omaan ja toisten elämään. Yksilölle vapaaehtoistoiminta voi tarkoittaa toisten auttamista. Tällöin se kasvattaa sosiaalista pääomaa, vahvistaa elämäkokemusta ja luo mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Vapaaehtoistoiminta on jokaisen kansalaisoikeus ja sillä on suuri merkitys kansalaisyhteiskunnan kehityksessä. (Maunu, Sironen, Äyräs & Sattilainen 2016, 37.)

Vapaaehtoistyön tavoitteellinen toimintamuoto on vertaistuki. Vapaaehtoistyö ja vertaistuki ovat kaksi eri toimintoa. Molemmat ovat vuorovaikutuksellista tukemista, jossa emotionaalinen läsnäolo on merkittävää. Vapaaehtoistyössä omat kokemukset eivät ole tukisuhteen keskiössä, mutta vertaistuessa omat kokemukset ovat tukisuhteen lähtökohta. Vapaaehtoistyössä annettava apu on yksisuuntaista, kun vertaistuessa annettava tuki on tasavertaista ja vastavuoroista. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 13 - 14).

Osallisuuden tarkoituksena on edistää Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteita, joista yhtenä keskeisenä päämääränä on köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen ja poistaminen. Monet kansalliset toimenpideohjelmat pitävät

sisällään osallisuuden ja sen edistämisen. THL:n mukaan osallisuus mahdollistuu, kun yksilö on osallisena yhteisössä järjestötoiminnan tai muun toiminnan, kuten opiskelun, työn tai harrastustoiminnan kautta. Yhteisöissä se ilmenee jäsenten arvostuksena, tasavertaisuutena ja luottamuksena sekä mahdollisuutena vaikuttaa omassa yhteisössä. Osallisuuden aste ja yhteiskunnallinen aktiivisuus vaihtelevat ihmisen elämänsä ja eri tilanteiden mukaisesti. Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot suojaavat hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan. (THL 2016 c.)

Osallisuuden käsitettä ei ole helppo kuvailla tai mitata. Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirjan mukaan se tarkoittaa kokemusta kuulumisesta johonkin, johon liittyy tunne oman toiminnan ja ideoiden merkityksestä, vaikutuksesta sekä mahdollisuudesta toimia oman kiinnostuksen mukaan. Yksilön oma kokemus on merkittävä, jotta osallisuus voi toteutua. Osallisuuden toteutumiseen vaikuttavat ulkoiset ja sisäiset tapahtumat. Ulkoisia tapahtumia ovat työntekijän toiminta ja olosuhteet ja sisäisiä yksilön omat mahdollisuudet, halu ja mielenkiinto. (Meriluoto, Marila-Penttinen & Lehtinen 2015, 7 - 8).

Osallisuuden edellytykset ovat seuraavat:

1. kuulluksi tuleminen, omien kokemusten merkitykselliseksi tunteminen
2. mahdollisuus liittyä yhteisöön tai ryhmään
3. halu liittyä yhteisöön tai ryhmään
4. mahdollisuus vaikuttaa (Meriluoto, Marila-Penttinen & Lehtinen 2015, 8.)

Laitinen ja Nikupetteri (2013, 427 – 428) toteavat, että sosiaalialan osaamiskeskukset ovat kehittäneet asiakkaita osallistavia käytäntöjä. Yksi esimerkki niistä on kansalaistoiminta. Yhteistyön kautta on mahdollista saavuttaa horisontaalinen asiantuntijuus, jossa työntekijä ja asiakas voivat olla tasavertaisia toimijoita. Tällöin kokemusasiantuntijuus voi muotoutua osaksi ammatillista osaamista, työkäytäntöjä ja niiden kehittämistä.

Tänä päivänä yksilöltä vaaditaan yhä enemmän aktiivista toimijuutta. Tarjolla on monia vaihtoehtoja ja valintoja, joita ihminen joutuu elämänsä aikana tekemään.

Nämä valinnat liittyvät koulutukseen, työelämään ja muihin elämänvalintoihin. Yksilöllinen vastuu esimerkiksi terveellisistä elämäntavoista ja elämännhallinnasta kuuluvat yksilölle itselleen. Näiden valintojen seurauksena yksilö rakentaa omaa elämänsäkaartaan, johon sosiaalinen osallistuminen ja siihen kuuluva toimijuus liittyvät. Toimijuuden käsite on otettu alun perin käyttöön erityisesti niiden ihmisten keskuudessa, joille elämännhallinta ei ole itsestään selvää. Näitä ryhmiä ovat olleet muun muassa alkoholi- ja huumeriippuvaiset, vammaiset ja muut syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt. (Eteläpelto, Heiskanen & Colin 2011, 9 -10.)

Toimijuus on moniulotteinen käsite ja se vaatii yksilöltä itseltään resursseja, joihin vaikuttavat yksilön usein tiedostamattomat sosiaaliset, taloudelliset, kulttuurilliset ja aineelliset edellytykset. Nämä resurssit määrittävät yksilön valintoja sekä rajoittavat mahdollisuuksia ja valinnanvapautta. Toimijuus liitetään useissa merkityksissä valtaan ja voimaan. Vallan avulla voidaan vaikuttaa asioihin ja valintoihin, jolloin valta ilmenee toimijuuden resurssina ja toimijan suorituskykynä. Näiden resurssien avulla toimija voi nähdä itsensä toimijana, mikä vahvistaa hänen kykyään selvitä elämän haasteista. (Eteläpelto ym. 2011, 11).

Toikan (2011, 105 - 108) mukaan asiakkaan osallistuminen häntä koskeviin päätöksiin on sosiaalipoliittinen tavoite, joka nousee sosiaalipalveluiden laatua koskevasta kritiikistä. Perinteisesti palveluiden suunnittelu, toteutus ja kehittäminen ovat olleet virallisen järjestelmän tehtävä, missä asiakas tyytynyt siihen, mitä työntekijä päättää. Toisaalta asiakas voi saada aktiivisen, mutta rajoitetun osallistumisoikeuden. Tällöin asiakkaalla on mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä, mutta hän ei voi osallistua palveluiden kehittämiseen. Asiakkaiden tasavertainen osallistuminen tarkoittaa sitä, että asiakas nähdään tasaveroisena toimijana asiantuntijoiden ohella.

4 MOTIVAATIO

Motivaatio-sana on johdettu latinankielisestä sanasta *movere*, joka merkitsee liikkumista. Siitä on laajennettu motivaatio-sana, joka tarkoittaa käyttäytymistä ohjaavien tekijöiden järjestelmää. Motivaatio voidaan luokitella kolmeen osatekijään, jotka ovat vireys, suunta ja systeemiorientoituminen. Vireys johtaa yksilöä käyttäytymään tietyllä tapaa. Suunta ohjaa yksilöä tiettyyn päämäärään ja tavoitetta kohti. Systeemiorientoituminen viittaa ”yksilössä ja ympäristössä oleviin voimiin, jotka palauteprosessin kautta joko vahvistavat hänen tahtonsa intensiteettiä tai saavat hänet luopumaan toimintansa suunnasta” (Lappalainen 2015, 257 – 258.)

Lehtinen, Kuusinen ja Vauras (2007, 177) määrittelevät motivaation sisäiseksi tilaksi, joka saa aikaan, ohjaa ja pitää yllä toimintaa. Motivaatio vaikuttaa siihen, mitä valintoja yksilö tekee eri vaihtoehtojen välillä. Motivaatiolla on myös vaikutusta siihen, miten päämäärätietoisesti yksilö sitoutuu ja keskittyy tehtävään, jota on aloittamassa. Tehtävää suorittaessa yksilön ajatukset ja tunteet itsestään vaikuttavat motivaatioon. Dunderfelt, Laakso, Niemi, Peltola ja Vidjeskog (2001, 198) määrittelevät motivaation yksilön sisäisen toiminnan tarpeeksi, joka tähtää päämäärään.

4.1 Motivaation synty

Ihmisen käyttäytymisen syyt ovat moninaiset. Motivaation syntyyn vaikuttavat monet asiat, kuten ihmisen omat tarpeet, toiveet, aikomukset ja odotukset. Motivaatiota voidaan kuvata ihmisen toimintaa ohjaavan prosessin muodossa. Yksilön mielessä oleviin prosesseihin vaikuttavat yksilön ja hänen ympäristönsä väliset vuorovaikutussuhteet, joilla on merkitystä motivaation kehittämisessä. (Juuti 2006, 38.)

Motivaation syntymistä voidaan tukea siten, että yksilölle luodaan mahdollisuudet toimintaan ja hänen omat voimavaransa tunnistetaan. Yksilö toimii parhaiten silloin, kun hänellä on itsemääräämisoikeus ja itsenäisyys tehdä omia valintoja.

Ulkoapäin tuleva pakko ei johda pitkäaikaiseen muutokseen. (Dunderfelt ym. 2001, 25.)

4.2 Sisäinen ja ulkoinen motivaatio

Motiivit toimivat motivaation lähtökohtana. Motiivit voivat olla joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Ne ilmenevät tarpeina, haluina tai palkkioina. Yksilön motivaatio määrittelee, miten aktiivisesti yksilö toimii ja mihin suuntaan hänen toimintansa etenee. Motivaatio jaetaan sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Yksilön sisäinen motivaatio toimii ilman ulkopuolista palkkiota tai sanktiota. Tällöin yksilö itse kokee tekemästään toiminnasta tyydytystä. Sisäinen motivaatio on usein pitkäkestoista ja se voi olla pysyvä motivaation lähde. Ulkoinen motivaatio syntyy ympäristön vaikutuksesta, jolloin tärkeäksi motiiviksi tulee esimerkiksi palkkioiden saavuttaminen. Ulkoinen motivaatio ei tuota iloa samalla lailla kuin sisäinen, koska toiminta ei perustu yksilön omaan motivaatioon. (Terveysverkko 2016.)

Juuti (2006, 38 – 39) kuvaa motivaatioprosessia sarjana episodeja, jotka liittyvät toisiinsa ohjaten yksilön toimintaa. Juutin mukaan motivoitunut yksilö on jännitystilassa, jolloin hän pyrkii omalla toiminnallaan vähentämään tuota jännitystilaa. Jännitystilat ovat seurausta hänen omien päämääriensä ja tavoitteidensa sekä nykytilanteen välisestä epäsuhdasta. Motiivit ovat subjektiivisia tiloja, jotka johtavat toimintaan.

Decin motivaatiomalli perustuu ajatukseen, että ulkoiset ja sisäiset ärsykkeet aktivoivat motivaationaalisen osajärjestelmän, joka välittää nämä aktivoidut ärsykkeet tietoisuuteen motiiveina. Käyttäytyminen voi olla sekä sisäisesti että ulkoisesti motivoitunutta. Yksilö valitsee päämäärän, kun motiivi on tiedostettu. Ellei motiivi tyydyty, joutuu yksilö valitsemaan uuden päämäärän saadakseen motiivinsa täytetyksi. Tätä tietoista valintaprosessia kutsutaan itsenäiseksi käyttäytymiseksi (self-determined). (Juuti 2006, 61 - 62).

Sisäisesti motivoitunut yksilö on henkilö, joka tekee jotain tiettyä toimintaa toiminnan itsensä vuoksi, ilman mahdollisuutta saada siitä palkkiota. Yksilön käyttäytymisen motiiveista suurin osa on sisäistä motivaatiota. Sisäisesti

motivoitunut toiminta on itseisarvoista, ja sitä tehdään siitä tulevan mielihyvän vuoksi. (Juuti 2006, 61).

Oksanen (2014, 44) toteaa, että sisäinen motivaatio syntyy silloin, kun yksilöllä on liikkumavaraa ja tilaa tehdä omia ratkaisuja sekä silloin, kun hän saa kokemuksen siitä, että hän voi itse määrätä asioiden kulkua.

Sisäinen motivaatio vahvistuu, jos yksilö saa toiminnastaan palautetta ja ympäristöltä tukea. Saadessaan toiminnastaan palautetta yksilön kokemus omasta pätevyydestä paranee, jolloin myös sisäinen motivaatio vahvistuu. (Lehtinen 2007, 183; Oksanen 2014, 44.)

4.3 Motivaatioteorioita

Motivaatio on monimutkainen ilmiö, jota on tutkittu paljon. (Juuti 2006, 38.) Motivaatiotutkimusta pidetään monilta osin ongelmallisena, koska motivaatiokäsitteillä ja testaustavoilla on ollut vain vähän merkitystä todellisen toiminta-, oppimis- tai suoritusilanteiden ymmärtämiselle. Tämä on johtanut siihen, että osa tutkijoista on luopunut motivaatio-käsitteen käytöstä, koska he eivät pidä motivaatiota yksiselitteisenä ilmiönä. (Lehtinen ym. 2007, 178).

Tunnetuin motivaatioteoria on Maslow'n tarveteoria, jonka mukaan ihmisen universaalit tarpeet muodostavat hierarkkisen järjestelmän. Silloin, kun alemmat tarpeet tulevat tyydytetyksi, voi yksilö siirtyä eteenpäin järjestelmässä. Tilanteessa, jossa alemman tason tarvetta ei ole tyydytetty, seuraa tyytymättömyys. Maslowin mukaan ihmiset ovat kasvuhakuisia ja pyrkivät siirtymään järjestelmässä kohti ylintä hierarkkista tasoa. Motivaation ja tarpeiden yhteyttä tarkastellaan eri tasojen kautta, jotka ovat seuraavat: fysiologiset tarpeet, kuten nälkä tai jano, ympäristön fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus, halu liittyä toisiin ystävyiden ja ihmissuhteiden kautta, itsensä arvostaminen, ja itsensä toteuttaminen. (Juuti 2006, 45 – 48).

Fordin motivaatioteorian mukaan motivaation ydin on löydettävissä yksilön persoonallisuudesta, jota tulee hänen mukaansa kunnioittaa. Motivaatio muodostuu Fordin mukaan kolmesta osatekijästä:

- 1) *toiminnan tavoitteesta*, jolloin tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan sitoutumista ja henkilökohtaista päätöstä päämäärään pyrkimisestä. Tavoite voi olla joko itse valittu tai sen voi valita joku toinen. Parhaimman tuloksen saa, jos henkilö itse on asettanut ja hyväksynyt omat tavoitteensa toiminnalleen.
- 2) *selviytymisodotuksista*, jolloin yksilö itse arvioi, miten pystyy toteuttamaan tavoitteensa. Tällöin arvio omista voimista, taidoista, kyvyistä ja mahdollisuuksista vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen. Minäkäsitys ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia selviytymisodotuksia yksilö itselleen asettaa.
- 3) *tunnelatauksesta*, josta yksilö saa energiaa. Toisten antama palaute ja tunnekokemus voi olla joko myönteinen tai kielteinen, mikä vaikuttaa ajatukseen siitä, mitä muut asiasta ajattelevat. Ilmapiirin kannustavuus vaikuttaa siihen, miten motivoitunut yksilö on. (Dunderfelt, Laakso, Niemi, Peltola & Vidjeskog 2001, 41 – 42.)

4.4 Kokemusasiantuntijoiden motivaatio

Kostiainen ym. (2014a, 16) mukaan toimimisen motiivit voivat olla kokemusasiantuntijoilla hyvinkin erilaisia. Palvelujen parantaminen, oma voimaantuminen tai halu kertoa kokemuksistaan estääkseen muita kokemasta samaa ovat motiiveina lähteä kokemusasiantuntijatoimintaan mukaan. Suurimpana vaikeutena motivaation synnylle ovat olleet vaihtelevat tavat palkkioiden maksamisessa, vaikeus sovittaa tukia muihin tuloihin sekä ammattilaisten negatiivinen suhtautuminen kokemusasiantuntijaa kohtaan. Työohjaus ja taustaorganisaation tuki auttavat kokemusasiantuntijaa jaksamaan tehtävässään.

Kostiainen ym. (2014, 16) toteavat, että kokemusasiantuntijoille maksettujen palkkioiden käytänteet ovat hyvin erilaisia ja niitä tulisi yhtenäistää. Yleisenä periaatteena tulisi olla se, ettei kokemusasiantuntijalle aiheudu toiminnasta kuluja. Kokemusasiantuntijuuden ammattimaistumisen seurauksena on syytä pohtia, ketkä saavat toiminnastaan palkkiota ja mikä merkitys koulutuksella on palkkion saamiseksi. Myöskään palkkiot eivät saisi heikentää sosiaaliturvaetuuksien

saamista. Kostiaisen ym. (2014, 16) mukaan koulutetuille kokemusasiantuntijoille tulee maksaa yhdenmukaista palkkaa/palkkiota, joka koordinaatiotahon tulisi määrittellä. Vapaaehtoistoiminnan ja kokemusasiantuntijatoiminnan välisen eroavaisuuden määrittelemisen ja niiden merkityksen ymmärtäminen ovat tärkeää.

5 VÄKIVALTA

Väkivalta on yhteiskunnallinen ongelma, jota on kaikissa ikä- koulutus- ja sosiaaliryhmissä. (Ojuri 2004, 11.) Väkivalta on vallankäyttöä ja kontrollia, joka perustuu epätasa-arvoon. Väkivallan tekijän tarkoituksena on alistaa toista tekemään oman tahtonsa mukaisesti. (Kaitue, Noponen & Slåen 2007).

Väkivallan yksiselitteinen määrittely on vaikeaa, koska se on sidoksissa aikaan, paikkaan, kulttuuriin ja uskontoon. Perinteiset käsitykset miesten ja naisten rooleista ovat riippuvaisia usein uskonnollisista ja kulttuurillisista oikeutuksista. Yhdistyneet kansakunnat YK ja Maailman terveysjärjestö WHO ovat määritelleet väkivallan yhdeksi ihmisoikeuskysymykseksi. Huomion kohteeksi on noussut naisiin kohdistuva väkivallan ehkäisy. (Marttala 2011, 37.)

Maailman terveysjärjestön WHO:n raportin mukaan väkivallan seurauksena yli 1,6 miljoonaa ihmistä menettää henkensä vuosittain. Väkivalta vaikuttaa ihmisen terveyteen, joten voidaan puhua maailmanlaajuisesta terveysongelmasta. Vuonna 1996 WHO hyväksyi päätöslauselman, jossa todettiin, että väkivalta on vakava ja kasvava ongelma koko maailmassa. Kokouksessa tehdyn raportin tavoitteena oli lisätä tietoa väkivallan seurauksista ja korostaa ennaltaehkäisyn tarpeellisuutta väkivallan ehkäisyssä sekä selventää väkivallan yleisyyttä ja siitä aiheutuvia ongelmia. (WHO 2005, 15.)

5.1 Lähisuhde- ja perheväkivalta Suomessa

Lähisuhdeväkivalta on väkivaltaa, jossa kokijan nykyinen tai entinen avo- tai aviopuoliso, seurustelukumppani, sisarus, vanhempi tai lapsi käyttää väkivaltaa (Kaitue, Noponen & Slåen 2007, 12).

THL:n määritelmän mukaan lähisuhde- ja perheväkivalta voi johtaa fyysisen ja psyykkisen vaurion syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, jopa kuolemaan. Myös laiminlyönnit ja tekemättä jättäminen luokitellaan väkivallaksi. (THL 2016 d.)

Lähisuhdeväkivaltaa on vaikea tunnistaa, mikä osaltaan johtuu siitä, että väkivallan kokija eli uhri ei aina tunnista olevansa väkivaltaisessa suhteessa ja häntä usein manipuloidaan uskomaan olevansa syyllinen väkivaltaan. Väkivallan selitysmalleja on useita ja ne ovat muuttuneet ajan ja kulttuurin mukaan. Myös käytetyillä tutkimusmenetelmillä on osuutta väkivallan selitysmalleihin. Syitä väkivaltaan on etsitty yhteiskunnasta, yksilöiden lapsuuden kokemuksista ja yksilön persoonallisuudesta. Väkivallan selittämistapa vaikuttaa siihen, miten yksilö itse suhtautuu väkivallan tekijään ja väkivallan uhuriin. (Rautava & Perttu 2002, 30 – 33.)

Ruohonen (2006, 9) toteaa, että perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaalisena ongelmana on varsin nuori ja että perheen sisäiseen väkivaltaan havahduttiin vasta 1960-luvulla. Väkivaltaa pidettiin varsin pitkään perheen yksityisenä asiana ja koti nähtiin turvallisena paikkana. Yhteiskunnallinen keskustelu alkoi lapsiin kohdistuvan väkivallan seurauksista, jonka jälkeen tiedostettiin myös naisten kokema väkivalta parisuhteissa.

5.2 Naisiin kohdistuva väkivalta

Naisten oikeudet ovat olennainen osa ihmisoikeuksia. YK:ssa hyväksyttiin vuonna 1979 kaikkiin naisiin kohdistuvan syrjinnän kieltävä sopimus, jonka Suomi ratifioi vuonna 1986. Sopimuksen mukaan syrjintä loukkaa tasa-arvoisten oikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamisen periaatteita. YK:n jäsenmaista 188 maata on liittynyt naisten oikeuksien sopimukseen. Liittyneitä valtioita on velvoitettu kehittämään omaa lainsäädäntöään niin, että naisiin kohdistuva syrjintä pyritään poistamaan ja pyritään muuttamaan kulttuurisidonnaisia tapoja, kuten ympärileikkausta niin, että naisten asema yhteiskunnassa paranee. (Suomen YK:n liitto 2016.)

Suomi on sitoutunut kansainvälisellä sopimuksella edistämään naisten ja lasten ihmisoikeuksia sekä ehkäisemään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa niin sanottuun Istanbulin sopimukseen nojaten. Se tuli Suomessa voimaan 1.8.2015. Tämä on maailman ensimmäinen laaja-alainen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja poistamista koskeva sopimus. Se sisältää

määräykset naisiin kohdistuvan väkivallan sekä perheväkivallan ehkäisemisestä ja poistamisesta, väkivallan uhrien suojelemisesta sekä väkivallan tekijöiden saattamisesta edesvastuuseen teoistaan. (Formin 2015.)

Istanbulin sopimuksen keskeisenä tavoitteena on luoda naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta vapaa Eurooppa. Ulkoasianministeriön asettaman työryhmän mietinnön (2013) mukaan naisiin kohdistuva väkivalta on huomattava ongelma Suomessa. Mietinnössä todetaan, että Suomi on saanut jatkuvasti huomautuksia eri valvontaelimiltä, koska toimet eivät ole olleet riittäviä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi. Huomautuksia riittämättömistä toimista naisiin kohdistuvasta väkivallan torjumisesta on tullut kansainvälisiltä valvontaelimiltä kuten CEDAW-komitealta sekä YK:n perusoikeuksia valvovilta komiteoilta. (Törmä & Pentikäinen. 2016, 22; Sosiaali- ja terveysministeriö 2016).

Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaa organisoii Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Asiaa lähestyttiin niin sanotun kolmen p:n periaatteen mukaisesti: *prevention* (ennaltaehkäisy), *protection* (suojeleminen) ja *prosecution* (rikoksen tekijän saattaminen vastuuseen). Ohjelman valmistelussa ovat olleet mukana useat ministeriöt. Ohjelma koostuu 66 erilaisesta toimenpiteestä. Ohjelman tavoitteena on puuttua ennaltaehkäisevästi väkivaltaan vaikuttamalla asenteisiin, ehkäistä väkivallan uusiutumista, parantaa seksuaalisen väkivallan kokijan asemaa antamalla tarvittavaa kriisiapua, kehittää tapoja tunnistaa ja puuttua haavoittuvassa asemassa olevien auttamiseen, sekä lisätä tietotaitoa ja osaamista ammattilaisille väkivallan seurauksista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä ja laadusta on tehty Euroopan unionin (EU) sisällä laaja tutkimus vuonna 2014. Tässä tutkimuksessa todettiin, että suomalaisista naisista (18 – 74-vuotiaista) 30 % on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppanin tekemänä. Tutkimukseen osallistui 42 000 naista 28 EU:n jäsenmaista. Psykologista eli henkistä väkivaltaa oli tutkimuksen mukaan kokenut 43 % EU:n jäsenmaiden naisista. Suomessa

vastaava luku oli 30 %, mikä tarkoittaa kolmanneksi eniten koko EU:ssa. (Ojuri & Laitinen 2015, 11.)

Ewalds (2011, 146 - 148) pitää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa monimuotoisena ongelmana, johon puuttumiseen tarvitaan eri toimijoiden yhteistyötä. Asiaa on Ewaldsin mukaan käsiteltävä kokonaisvaltaisesti, sillä naisiin kohdistuva väkivalta on vähintään juridinen, sosiaalinen ja terveydellinen asia. Eri toimijoiden yhteistyö väkivaltaa kohtaavien auttamiseksi ei kuitenkaan ole ongelmatonta, vaikka toimijoille asetetaan kansallisia ja kansainvälisiä velvoitteita. Nämä ongelmat tulevat lähinnä koordinoinnin puutteesta, mikä lisää asiakkaan riskiä jäädä ilman apua. Yhteistyön systemaattisuus puuttuu, mikä osaltaan heikentää palvelujen saatavuutta.

5.3 Parisuhdeväkivalta

Parisuhdeväkivaltaa pidetään vaikeasti lähestyttävänä ja sosiaalisena ongelmana. Väkivaltaa on pidetty sukupuolittuneena ongelmana, jossa väkivallan tekijänä on useimmiten mies ja kokijoina naiset tai välillisesti lapset. (Nyqvist 2001, 13.) Viimeisten tutkimusten mukaan Suomessa läheisen ihmisen tekemän väkivallan kohteena on useimmiten nainen. Suomessa ”naisiin kohdistuvaa väkivaltaa”- termiä ei käytetä siinä määrin kuin muissa maissa, koska ei ole haluttu nostaa esille sukupuolten välistä väkivaltaa. Käytetympi termi on sukupuolineutraali ”perheväkivalta”. (Kaitue ym. 2007, 12.)

Yleisin parisuhdeväkivallan muoto Suomessa on naisten parisuhteessaan kokema väkivalta. Parisuhdeväkivallan määrittely on aina sidoksissa aikaan, paikkaan ja kulttuuriin. Parisuhdeväkivalta on moniulotteinen ilmiö, joka jaetaan seuraaviin väkivallan muotoihin: fyysiseen, henkiseen, seksuaaliseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja uskonnolliseen väkivaltaan. (Ojuri 2006, 16 – 18.)

Marttalan (2011, 43) mukaan parisuhdeväkivaltaan liittyy poikkeuksetta useita väkivallan muotoja, joista yksi on henkinen väkivalta. Myös seksuaalinen väkivalta varsinkin pidemmissä suhteissa on varsin yleistä. Parisuhdeväkivalta liittyy valtaan ja toisen kontrollointiin, jolloin väkivallan uhka alkaa määrittämään väkivallankokijan elämää. Tällöin väkivallankokijan täytyy miettiä, mitä uskaltaa

sanoa, mitä voi tuntea, kenen kanssa ylipäättään voi liikkua. Jokainen yksittäinen väkivallan teko tehostaa vallan epätasapainoa, jolloin kokijan tilanne heikkenee entisestään. Väkivallan jaksottaisuus aiheuttaa väkivallan kokijalle emotinaalista riippuvuutta väkivallan tekijästä ja toista miellyttämällä haetaan hyväksyntää, jopa rakkautta. Tällöin väkivallan tekijä pystyy omalla toiminnallaan muokkaamaan kokijan tunnetiloja kuten iloa, onnea, surua tai syvää arvottomuutta.

Lähisuhdeväkivalta on erityisen traumaattista, koska väkivallan tekijä on läheinen ja rakas henkilö. Tämän johdosta kokija usein joutuu käymään läpi monenlaisia tunteita, joihin liittyy pelokkuutta, ahdistusta, häpeää ja syyllisyyden tunteita. Väkivallan kokija voi romahtaa henkisesti, kärsiä unettomuudesta ja muista fysiologisista oireista kuten päänsärystä. Läheisen ihmisen tekemä väkivalta voi aiheuttaa myös päihde- ja mielenterveysongelmia. (Hautamäki 2013, 67 - 68.)

Henkilöt, jotka ovat kokeneet väkivaltaa parisuhteissaan kuvaavat kodissa hallitsevaa pelon ilmapiiriä painostavana, jossa pahinta eivät ole lyönnit, vaan niiden odottaminen. Väkivallalla uhkailua pidetään usein lievänä väkivallan muotona, jopa ei väkivaltana ollenkaan. Se on kuitenkin suomalaisen naisuhritutkimuksen mukaan tyypillisintä suhteissa, jossa mies on käyttänyt väkivaltaa jo pitkään. Väkivalta vakavoituu ajan kuluessa, joten sen tunnistaminen on tärkeää. Lähisuhdeväkivalta loppuu harvoin itsekseen. Väkivalta traumatisoi ja pitkään jatkuessa se vaikuttaa kokijan itsetuntoon ja fyysiseen terveyteen. Väkivaltakokemuksen kertominen ulkopuoliselle saattaa olla vaikeaa, koska traumatisoitumiseen kuuluu usein tunne siitä, ettei kukaan voi ymmärtää miltä kokijasta tuntuu. Viranomaisen ja muiden, jotka kohtaavat väkivaltaa kokeneen, on tärkeä kertoa väkivallan olevan väärin, eikä se ole oikeutettua. (Kaitue ym. 2007, 21.)

Vaiettu naiseus -projekti (2004 – 2008) pohti naisten käyttämää väkivaltaa, jonka mukaan naisetkin voivat olla parisuhteissaan alistavia, kontrolloivia ja mustasukkaisia. Naisten käyttämä väkivalta kohdistuu lapsiin, puolisoon tai muihin aikuisiin. (Puisto 2009, 8.)

Latun (2008, 168 - 189) mukaan monet yhteiskunnan ja rikollisuuden tutkimukset eivät kovinkaan paljon tarkastele naisia väkivallan tekijöinä. Naisnäkökulmasta

tehdyt väkivaltatutkimukset tarkastelevat mitä suurimmalta osin miesten naisiin kohdistuvaa fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa. Väkivaltatilastot kertovat, että naiset tekevät vähemmän väkivaltaa kuin miehet. Naisten käyttämä väkivalta on kuitenkin lisääntynyt viimeisten vuosikymmenten saatossa. Naiset käyttävät väkivaltaa useimmiten läheisiin ihmisiin. Heidän käyttämänsä väkivalta liittyy usein parisuhteeseen. Sen taustalla voivat vaikuttaa lapsuus- ja aikuisiän traumat. Väkivaltaa käyttävät naiset selittävät väkivallan oikeutusta mustasukkaisuudella ja koston, mutta samalla korostuu naisten oma tarvitsevuus ja haavoittuvuus. Latun mukaan naisten valmius ottaa vastuuta väkivallastaan saattaa olla naisia ja miehiä erottava tekijä, joten tarvitaan sukupuolisensitiivisyyttä, jotta voidaan ymmärtää väkivallan konteksteja ja merkitysten eroja.

1980-luvulta 2000-luvulle asti on naisten kokema perheväkivalta pysynyt jokseenkin samalla tasolla, jopa vähentynyt, mutta miesten kokema perheväkivalta on puolestaan lisääntynyt 2000-luvulla. Tämä johtuu tutkijoiden mukaan siitä, että miehet ovat alkaneet puhua haastatteluissa kokemastaan väkivallasta. (Piispa 2011, 17.)

Väkivaltaisesta parisuhteesta lähteminen on vaikeaa, koska väkivalta ei välttämättä ole aina läsnä. Väkivaltaa kokenut joutuu itse tekemään päätöksen, jatkaako suhdetta vai ei. Tämän päätöksen tekemiseen väkivallan kokija tarvitsee aikaa. Korkeela-Leppälä (2001, 27 - 28) toteaa, että niin sanottu ambivalenssi vaikuttaa eroamisen ja suhteeseen jäämisen välillä. Ambivalenssi voidaan hänen mukaansa määritellä siten, että suhteessa, jossa käytetään väkivaltaa, nainen elää kahta hyvin erilaista elämää. Korkeela-Leppälä käyttää tästä nimitystä ”sekä-että -tarina”. Ratkaisun tekeminen olisi hänen mukaansa helpompaa, jos asiat olisivat pelkästään ”joko-tai”.

Väkivallan kierrettä kuvataan prosessina, jossa on erilaisia vaiheita. Nämä vaiheet etenevät syklimäisesti: jatkuva riitely aiheuttaa parisuhteeseen jännitystä, joka koetaan tyytymättömyytenä ja erimielisyytenä. Tässä vaiheessa saattaa esiintyä tönimistä, toisen nöyryyttämistä ja tavaroiden rikkomista. Riidan aiheuttamia asioita ei käsitellä eikä sovita. Tästä seuraa, että parisuhteessa jännitys kasvaa edelleen, mikä johtaa väkivaltaan. Väkivaltaan johtava riidanaihe saattaa olla hyvin

pienikin ja toissijainen. Päihteiden käyttö lisää väkivaltaa. Väkivaltaisen riidan jälkeen seuraa anteeksipyyttämisen vaihe, jolloin väkivallan tekijä yleensä katuu tekoaan ja pyytää anteeksi, hyvittäen tekoaan. Väkivallantekijä kokee tekemästään väkivallasta yleensä syyllisyyttä ja häpeää sekä katuu tekoaan luvaten, ettei väkivalta tule koskaan enää toistumaan. Anteeksiannon jälkeen seuraa rauhallinen vaihe, joka voi kestää pidemmänkin ajan. Hoitamattomana väkivalta uusiutuu ja raaistuu, ellei siihen hae apua. (Nettiturvakoti 2016.)

On olemassa useita syitä siihen, miksi väkivallasta huolimatta nainen jää parisuhteeseen:

- uskoo parempaan huomiseen ja lupauksiin muutoksesta
- haluaa vaalia hyviä muistoja
- luottaa rakkauden muuttavaan voimaan
- pyrkii ymmärtämään ja selittämään väkivaltaisen miehen käyttäytymistä
- kokee syyllisyyttä perhe-elämän epäonnistumisesta tai kyvyttömyydestä vaikuttaa miehen käyttäytymiseen
- ajattelee, että väkivalta on oikeutettua
- ihannekuva ydinperheestä
- taloudellinen riippuvuus (Ojuri 2006, 20.)

Kuka tahansa ihminen, joka turvautuu väkivaltaan, on vaikeassa ja ahdistavassa tilanteessa. Henkilö, joka käyttää väkivaltaa, on usein avuton tunteidensa kanssa ja tarvitsee siihen apua. Vaiettu naiseus -projektissa todettiin, että mitä motivoituneempi henkilö itse on hakemaan apua, sitä paremmin hän siitä selviytyy. Tietoisuus väkivallasta auttoi väkivallan tekijää motivoitumaan työskentelyyn. (Törrönen 2009 b, 115, 132.)

5.4 Väkivallan muodot

Väkivaltaa on monenlaista ja sitä ei aina tunnisteta. Väkivalta perheissä jää usein salaisuudeksi, mutta vaikeneminen yleensä vain pahentaa asiaa. Väkivallasta puhuminen auttaa katkaisemaan väkivallan kierteen. (Nettiturvakoti 2016.) Seuraavassa tarkastellaan väkivallan eri muotoja; fyysistä, henkistä, seksuaalista, taloudellista sekä uskonnollista tai hengellistä väkivaltaa.

Fyysinen väkivalta ilmenee esimerkiksi tönimisenä, hiuksista repimisenä, kuristamisena, potkimisena, hakkaamisena. Fyysinen väkivalta jättää usein jälkiä, kuten mustelmia, ruhjeita tai murtumia ja voi johtaa jopa kuolemaan. Fyysiseen väkivaltaan sisältyy aina henkistä väkivaltaa. (Nettiturvakoti 2016.)

Henkinen väkivalta ilmenee toisen alistamisena, nimittelynä ja haukkumisena. Toisen nolaaminen voi tapahtua julkisessa tilassa tai kotona muiden katseilta piilossa. Sosiaalinen eristäminen ystäväistä ja sukulaisista on yleistä. Henkinen väkivalta voi ilmetä myös esimerkiksi taloudellisena alistamisena, kontrollointina, liikkumisen estämisenä, väkivallalla uhkaamisena. Väkivallan merkinä voidaan pitää pelkoa, jota väkivalta tuo suhteeseen. (Nettiturvakoti 2016.)

Hautamäki (2013, 54 - 56) toteaa, että yleisin henkisen väkivallan muoto on mykkäkoulu eli puhumattomuus. Henkisen väkivallan käyttö voi johtaa vähitellen fyysiseen väkivaltaan. Väkivallan käyttö voi hetkellisesti tuoda tekijälle vallantunteen seurauksena ”hyvän olon tunteen”, jolloin on mahdollista, että väkivalta raaistuu ajan myötä. Yleistä kuitenkin on, että väkivaltatilanteen jälkeen väkivallan tekijä tuntee myös ahdistusta, koska paheneva väkivalta voi kertoa tekijän omasta hädästä ja avun tarpeesta.

Väkivallan kokijat, jotka lähtevät hakemaan apua ahdistavaan tilanteeseen saattavat tunnistaa väkivaltaa käyttävän tekevän väärin, mutta kokevat itsensä huonoksi ja epäonnistuneeksi ihmiseksi. Kokija alkaa kyselemään itseltään, mikä hänessä on vikana, kun toinen käyttäytyy häntä kohtaan väkivaltaisesti. Hiljalleen kokija ei enää tunnista, kuka hän ihmisenä on, mitä osaa tehdä tai mitä ylipäätään voi tehdä. Tästä seuraa se, että mielenterveys voi alkaa horjumaan ja usko itseensä ja omiin voimavaroihin kadotetaan. (Marttala 2011, 46.)

Seksuaalinen väkivalta sisältää kaiken omantahdonvastaisen seksuaalisen toiminnan ja siihen liittyvän uhan. Seksuaalista väkivaltaa ovat raiskaus, seksuaalinen koskettelu, nöyryyttäviin seksuaalisiin tekoihin pakottaminen tai seksiobjektina pitäminen. Nöyryyttäminen, halventaminen, huoraksi haukkuminen sekä ruumiinosien arviointi luokitellaan seksuaaliseksi väkivallaksi. (Marttala 2011, 49.)

Hautamäki (2013, 57) pitää seksuaalisen väkivallan yleisempinä muotoina kumppanin tarpeiden ja halujen huomioimatta jättämistä sekä hellyydestä ja seksistä pidättäytymistä. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö ovat rikoksia, eikä asia muutu, jos tekijä on kokijan tuntema kumppani tai muu läheinen. Suomessa raiskaus avioliitossa tuli rangaistavaksi vuonna 1994. Rajan vetäminen siihen, mikä on seksuaalista voi olla vaikeaa, koska kysymyksessä on usein kieroutunut vallankäytön ja alistamisen taito. (Väestöliitto 2016.)

Taloudellinen väkivalta voi ilmetä raha-asioissa kiristämisenä, taloudellisena hyväksikäyttönä, toisen raha-asioiden valvomisenä, salailuna, uhkailuna tai pelotteluna (Huhtalo 2003, 11). Naisten Linja määrittelee, että taloudellinen väkivalta on kontrollointia, joka ilmenee esimerkiksi seuraavasti: toisen omaisuuden tai rahojen käyttö ilman lupaa, taloudellisten päätösten tekeminen yksin, velan/luoton ottamiseen painostaminen, tilin tai pankkikorttien käytön rajoittaminen, työn saamisen tai pitämisen vaikeuttaminen, epäedulliset sopimukset, omaisuuden tuhoaminen, elatusavun pimittäminen. (Naisten Linja 2016.)

Uskonnollinen tai hengellinen väkivalta liittyy toisen uskonnon vähättelyyn tai halventamiseen. Se ilmenee painostamisena, pakottamisena, kiristämisenä, taloudellisena hyväksikäyttönä, uhkailuna tai syylistämisenä. (Huhtalo 2003, 11.)

Huomattavan suuri osa väkivallan tekijöistä on itse kasvanut kodissa, jossa on käytetty väkivaltaa. Huhtalo ym. (2003, 11) toteavat, että 40 prosenttia perheväkivaltaa käyttävistä miehistä on itse kasvanut väkivaltaisessa perheessä. Naispuolisista väkivallan kokijoista huomattava osa on kokenut vastaavaa. Kuitenkaan lapsuudenaikaiset väkivaltakokemukset eivät suoranaisesti ole väkivaltaa määrittävä tekijä, vaikkakin väkivallan riskiä lisäävä. Tämä sukupolvien välinen kierre näkyy Huhtalon ym. mukaan myös kouluväkivallassa. Mitään suoraan syy-yhteyttä ei voida kuitenkaan nähdä väkivaltakokemusten ja väkivallan käytön välillä, vaan on hyvin yksilöllistä, miten asian kanssa jatkaa elämää.

5.5 Väkivallasta selviytyminen

Selviytyminen väkivallan vaikutuksista kestää pitkään, ellei pitkäaikaista apua ole saatavilla. Avopalvelut pystyvät tarjoamaan monipuolista tukea muun muassa keskustelujen ja vertaisryhmien kautta. Avopalvelujen monipuolisuus yhdessä riittävän pitkän turvakotijakson kanssa edistävät väkivallan kokijaa selviytymisprosessissa merkittävästi. (Ojuri & Laitinen 2015, 45).

Väkivalta on traumatisoivaa, koska se uhkaa perusturvallisuutta ja luottamusta. Traumaattinen kokemus muodostaa uhan, jolloin väkivallan kokija joutuu etsimään selviytymiskeinoja. Aikaisempi elämänselitys ja kokemukset vaikuttavat väkivallan kokijan selviytymiseen. (Huhtalo ym. 2003, 20.)

Väkivallan kokijan selviytyminen alkaa tietoisuuden heräämisestä ja oman elämän osallisuuden merkityksen ymmärtämisestä. Selviytymisellä tarkoitetaan väkivallasta johtuvien seurausten ja siitä johtuvien oireiden katoamista sekä koetun turvallisuuden lisääntymistä ja itsetunnon palautumista, jolloin väkivallan kokija voi tuntea kokonaisvaltaista hyvinvointia. Parisuhteen päättyminen tai suhteen jatkuminen väkivallattomana voivat olla selviytymisen tulema. Väkivaltaisen parisuhteen jatkuminen edellyttää molempien osapuolten ymmärrystä ja sitoutumista väkivallattomaan elämään. Väkivaltainen kokija ja tekijä molemmat tarvitsevat osaltaan ammattilaisen apua väkivallasta selviytymiseen. Oikea-aikainen väkivaltatyön ammattilaisen apu, läheisten tuki ja terapeuttinen tuki ovat väkivallasta selviytymisen kannalta merkittäviä. (Väänänen 2011, 109.)

Tunteiden käsittely ja niiden hallinta voivat väkivaltaa kokeneelle olla ylivoimaisia, joten ammattilaisen apu on usein tärkeää niiden tunnistamisessa. Pitkään väkivaltaa kokenut on saattanut loitontaa omat tunteensa selvitäkseen väkivaltaisesta suhteesta tai toisaalta hän on voinut kadottaa kyvyn tunnistaa erilaisia tunteita, jolloin niiden sanoittaminen on vaikeaa. Toisaalta väkivallan kokija ei välttämättä tunne vihaa tai surua, sillä tämän tunteen osoittaminen on ollut vaarallista, sillä se on voinut johtaa väkivaltaan. Tällöin pelko kontrollin menetyksestä ja vihantunteen ilmaisusta on suuri. (Väänänen 2011, 116 – 117.)

Väkivallan kokijan selviytymisprosessia voidaan kuvata Brownin (1997) mukaan viitenä vaiheena:

1) Esitietoisuuden vaihe

Tässä vaiheessa väkivallan kokija kieltää yleensä ongelman, käyttäen erilaisia suojautumis- ja puolustusmekanismeja. Henkilö ei ole valmis muutokseen, eikä välttämättä edes ymmärrä, että häneen kohdistuva käyttäytyminen on väkivaltaa. Väkivallan kokija voi voida huonosti, mutta ei välttämättä ymmärrä, mistä se johtuu ja voi vastustaa ulkopuolelta tulevaa painetta muutokseen. Esitietoisuuden vaiheessa väkivallan kokija saattaa hyväksyä väkivallan tekijän selitykset toimilleen ja voi pitää itseään syyllisenä tilanteeseen ja väkivaltaan.

2) Tietoisuuden vaihe

Tietoisuuden vaiheessa väkivallan kokija on tietoinen kokemastaan, mutta ei kykene tekemään asian eteen vielä mitään. Tässä vaiheessa tunteet ovat hyvin ristiriitaisia ja kokija saattaa jäädä suhteeseen vielä pitkäksi aikaa. Hiljalleen kokija selvittää omia mahdollisuuksiaan ja vaihtoehtojaan, rakentaen uusia suhteita saadakseen tukea itselleen. Tämän vaiheen aikana kokija punnitsee jäämisen ja lähtemisen vaihtoehdot. Mahdollisesti rakkaus vielä voittaa, koska lähtemisen esteet ovat liian suuret. Pienet askeleet ovat silti mahdollisia, mutta kokija tarvitsee tietoa ja tukea.

3) Valmistautumisen vaihe

Tässä vaiheessa kokija on valmis tekemään muutoksia elämässään, jolloin irtiotot väkivaltaisesta kumppanista ovat mahdollisia. Keskustelu ystävien kanssa ja yhteys esimerkiksi neuvontapuhelimiin tai turvakotiin auttavat väkivallasta irrottautumiseen. Valmistautumisen vaiheessa kokija on päättänyt, että väkivallan on loputtava.

4) Toiminnan vaihe

Toiminnan vaiheessa konkreettinen askel väkivallattomaan elämään voi olla esimerkiksi turvakotiin meneminen. Väkivallan kokija saattaa ilmoittaa erosta ja voi harkita oikeudellisia toimia. Mahdollista on, että väkivallan tekijä on vihdoinkin

valmis ottamaan apua vastaan perheen menettämisen pelossa, jolloin suhde saattaa jatkua.

5) Päätösten ja muutoksen jatkuvuudesta huolehtimisen vaihe

Tämän vaiheen aikana väkivallan kokija tekee vaikean päätöksen, joko jatkaa suhdetta tai erota siitä. Hänen päättäessään jäädä suhteeseen luottamuksen palautuminen vaatii vuosien työn. (Perttu 2002, 90 – 91.)

Moniammatillinen yhteistyö on yksi avain lähisuhdeväkivallasta selviytymisessä, sillä mikään auttajataho ei yksin pysty asiaa ratkaisemaan. (Kaitue ym. 2007, 53). Moniammatillisen verkoston avulla väkivaltaan pystytään puuttumaan paremmin. Yhteistyön tavoitteena tulisi olla koti, jossa ei ole väkivaltaa. Väkivaltatilanteiden hoitamisessa tulee tehostaa väkivallan katkaisukeinoja ja väkivaltatyö tulee ohjeistaa niin, että väkivaltatyötä tekevillä on yhteisesti sovitut lähtökohdat ja toimintatavat. Lisäksi tarvitaan väkivaltaan erikoistuneita palveluja. Toimivassa verkostossa yhteiset periaatteet ja yhtenäinen asenne väkivaltaa kohtaan edellyttävät kaikkien auttajatahojen riittävää tietoa väkivallasta ja sen vaikutuksista. (Huhtalo ym. 2003, 38 -39.)

Väkivaltatyö poikkeaa muusta hoivatyöstä, koska siinä työntekijä ei voi olla puolueeton, vaan hänen on otettava kantaa väkivaltaan. Työntekijän tehtävänä on kertoa väkivallan olevan rikos, jota ei voi hyväksyä missään olosuhteissa. (Perttu & Pyykkö 2002, 133 -134.)

5.6 Väkivaltatyön tutkimus

Väkivaltatyön avopalvelutyötä on kehitetty Ensi- ja turvakotien liitossa *Kriisistä selviytyminen* -projektin muodossa vuosina 1998 - 2001. Projektin tavoitteena oli turvakotiasiakkaan selviytymisen tukeminen ja eri työmuotojen kehittäminen jälkihuoltotyössä. Projektin myötä todettiin, että väkivallasta selviytyminen on pitkä prosessi ja selviytymisvaiheen työllä on merkittävä rooli. Väkivaltaa kokeneen naisen selviytymisen kannalta tärkeitä tunnusmerkkejä olivat halu muutokseen, kyky yhteistyöhön sekä oman arvon ja vastuun ymmärtäminen arvostamalla itseään naisena ja äitinä. Tähän tulokseen pääsemiseksi tarvitaan pitkäjänteistä työskentelyä, jossa työntekijältä vaaditaan monenlaista ammatillista

tietoa ja erityisosaamista unohtamatta moniammatillista yhteistyötä. (Ojuri 2001, 9-10.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavassa esitetään tutkimuksen toteutus vaiheittain. Tutkimus oli kaksivaiheinen ja siinä käytettiin pääosin laadullista eli kvalitatiivista lähestymistapaa, jonka tarkoituksena oli kuvata todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti luonnollisissa tilanteissa (Hirsjärvi ym. 2007, 157). Lähtökohtana oli ihmisen kokemuksellinen suhde maailmaan, jossa hän elää. Tämä fenomenologinen lähestymistapa muodostuu niille merkityksille, joissa ihminen elää ja joissa kokemus syntyy vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. (Laine 2010, 28).

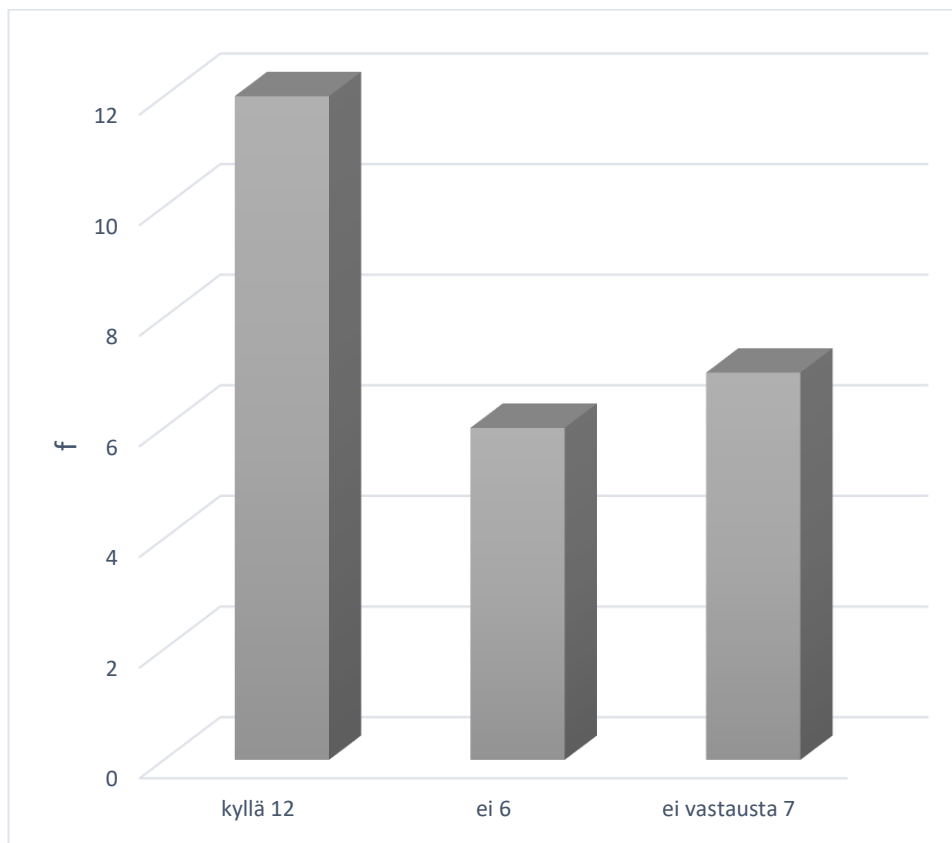
6.1 Aineiston keruu

Aineistonkeruun I vaihe:

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin puolistrukturoitu kysely Ensi- ja turvakotien liiton avopalveluja tuottavissa jäsenyhdistyksissä työskenteleville henkilöstöille. (Liite 1) Ensi- ja turvakotien liitossa kaiken kaikkiaan on 30 jäsenyhdistystä, joista 25 tuottaa väkivaltatyön avopalveluja. Kyselyssä selvitettiin, missä yhdistyksissä hyödynnetään kokemusasiantuntijuutta ja miten sitä käytännössä oli hyödynnetty, jotta saataisiin alustava kuva kokemusasiantuntijuuteen liittyvästä toiminnasta. Tarkoituksena oli selvittää yhdistysten näkökulmasta, miten kokemusasiantuntijat olivat hakeutuneet kokemusasiantuntijaksi ja millaisen prosessin he olivat käyneet läpi ennen kokemusasiantuntijatehtäviään. Tätä tietoa voidaan käyttää palvelujen kehittämisessä, jotta pystyttäisiin mahdollisimman tarkasti löytämään juuri ne oikeat ihmiset, jotka ovat valmiita auttamaan toisia samassa tilanteessa olevia. Kysely toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselylomake on esitetty liitteessä 2.

Tutkija lähetti sähköpostilla Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksiin tiedustelun mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen. Varmistaakseen hyvän vastausprosentin tutkija soitti kaikkiin Ensi- ja turvakotien liiton väkivaltatyön avopalveluja tuottaviin jäsenyhdistyksiin (25 yhdistystä), mutta ei saanut kaikkia väkivaltatyön

avopalvelun työntekijöitä henkilökohtaisesti tavoitettua. 25:stä yhdistyksestä 12:sta vastattiin, että yhdistyksellä on toiminnassaan kokemusasiantuntijoita, kuudesta vastattiin, että yhdistyksessä heitä ei ole ja seitsemän yhdistystä ei vastannut tiedusteluun ollenkaan. (Kuvio 1)

Kuvio 1. Kokemusasiantuntijoiden määrä jäsenyhdistysten toiminnassa

Puhelujen perusteella tutkimuslupa-anomus opinnäytetyötä varten lähetettiin kahdeksaan yhdistykseen, jotka alustavasti antoivat suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseen ja ottivat tutkimuslupa-anomuksen vastaan. Niistä kaikista saatiin kirjallinen tutkimuslupa. Tutkimukseen osallistuva yhdistys päätti, tarvittiinko tutkimusluvan myöntämiseen yhdistyksen hallituksen lupa ja tutkimuseettisen toimikunnan lausunto.

Näihin kahdeksaan yhdistykseen lähetettiin sähköinen Webropol-kysely, johon pyydettiin vastaamaan huhtikuun 2017 loppuun mennessä. Niihin yhdistyksiin,

jotka eivät olleet määräaikaan mennessä vielä vastanneet, lähetettiin toukokuussa 2017 kysely uudelleen.

Kyselyyn vastasi seitsemän yhdistystä. Yksi kyselystä poisjäänyt yhdistys oli aloittanut kyselyn, mutta kysely jäi kesken ja vastausta ei koskaan saapunut tutkijalle.

Aineistonkeruun II vaihe:

Tutkimuksen toisessa vaiheessa kerättiin aineisto teemahaastatteluilla. Teemahaastattelu on laadullisen tutkimuksen yleisimpiä keinoja koota aineisto. Teemahaastattelu on kuin keskustelu, jonka tavoitteena on saada haastateltavan kokemus ja mielipiteet esille. (Eskola & Vastamäki, 2010, 26 – 27).

Haastattelu mahdollistaa joustavan aineiston keräämisen, koska siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa sekä tutkittava itse on aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli. Haastattelun suunnittelu etukäteen vaatii aikaa ja huolellista antautumista haastattelijan rooliin (Hirsjärvi ym. 2010, 199 – 200).

Tutkimustyön toisessa vaiheessa tutkittiin kokemusasiantuntijoiden motivaatiota ryhtyä kokemusasiantuntijaksi. Tässä tutkimuksessa teemahaastattelujen kohderyhmänä olivat väkivaltatyössä autettavina olleet asiakkaat, jotka olivat ilmaisseet kiinnostuksensa toimia tai jo toimivat yhdistyksissä kokemusasiantuntijoina. Teemahaastatteluun kutsuttavat henkilöt tutkija nimesi yhteistyössä väkivaltatyön avopalveluja tuottavien yhdistysten kanssa. Soittaessaan yhdistykseen tutkija keskusteli väkivaltatyötä tekevien ohjaajien kanssa mahdollisista haastateltavista. Tutkija pyysi yhdistyksen ohjaajaa kertomaan tutkimuksesta mahdollisille haastateltaville ja/tai toimittamaan heille kutsun tutkimukseen kirjeellä tai sähköpostilla, jolloin halukkaat itse ottivat yhteyttä tutkimuksen tekijään tai antoivat ohjaajan kautta suostumuksen, että tutkimuksen tekijä voi itse olla yhteydessä haastateltavaan.

Alun perin haastatteluihin suostui kahdeksan henkilöä, mutta yksi perui haastattelun ja toinen ei ottanut yhteyttä tutkijaan ollenkaan. Haastatteluun osallistui kuusi henkilöä, koska enempää haastateltavia ei saatu. Haastattelut on

hyvä järjestää rauhallisessa ja neutraalissa paikassa tai puhelimen välityksellä (Eskola ym. 2010, 28). Kaksi haastattelua järjestettiin yhdistyksen tiloissa eri puolella Suomea, yksi haastateltavan kotona ja kolme puhelimen välityksellä. Haastattelut tehtiin kesän 2017 aikana. Haastattelun kesto oli haastateltavasta riippuen 40 – 60 minuuttia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroitua aineistoa tuli 49 liuskaa (riviväli 1,5, fontti Times New Roman 12).

Teemahaastattelujen aihealueet tutkija määritteli etukäteen, kuitenkin päättämättä kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä. Tarkoituksena oli käydä kaikki ennalta mietityt aihealueet keskustellen läpi. (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Kutsu tähän haastatteluun on esitetty liitteessä 3 ja haastatteluteemat liitteessä 4. Liitteessä 5 on suostumuslomake teemahaastatteluun.

6.2 Aineiston analyysi

Tutkimuksen tärkeimpiä vaiheita ovat aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Aineiston käsittely ja analysointi olisi hyvä aloittaa mahdollisimman pian aineiston keruuvaiheen jälkeen, jotta aineisto innostaa tutkijaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 221 - 224). Tutkijan aloittaessa tätä tutkimusta hän vaihtoi työpaikkaa, joten aikataulu tutkimussuunnitelman mukaan ei pitänyt. Tämä saattoi vaikuttaa aineiston analyysivaiheen toteutuksessa, kun aikaa haastatteluista oli kulunut enemmän kuin alun perin oli suunniteltu.

Ensimmäisessä vaiheessa kerätty aineisto analysoitiin pääosin kvalitatiivisesti ja pieni osa analysoitiin kvantitatiivisesti. Analyysit olivat manuaalisia, koska aineistot olivat pieniä.

Kvantifioidut vastaukset monivalintakysymyksiin analysoitiin manuaalisesti laskemalla. Tulokset esitetään frekvensseinä (f) ja graafisesti.

Ensimmäisessä vaiheessa kerätylle kvalitatiiviselle aineistolle tehtiin yksinkertainen sisällön analyysi. Toisessa vaiheessa kerätylle kvalitatiiviselle aineistolle tehtiin perusteellinen sisällön analyysi.

Sisällönanalyysi tehdään joko aineisto- tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisesti toteutetun sisällönanalyysin tavoitteena on löytää aineistosta jonkinlainen toiminnan johdonmukaisuus eli logiikka. Teorialähtöisessä analyysissä analyysia määrittelee valittu teoria. Tässä tutkimuksessa sisällön analyysi toteutettiin aineistolähtöisenä sisällön analyysinä. Ensin aineisto pelkistettiin. Aluksi tutkija luki tutkimusaineiston useaan kertaan läpi, jotta sai kokonaiskuvan aineistosta. Pelkistämävaiheessa tarkoituksena oli karsia epäoleellinen informaatio pois ja tiivistää se osiin. Tutkimusaineiston pelkistämistä ohjasivat tutkimuskysymykset, joihin haettiin vastausta litteroidusta aineistosta. Aineistosta poimittiin ne merkitykselliset ilmaukset, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. (Vilka 2015, 140). Taulukossa 2 esitetään esimerkki aineiston pelkistämisestä.

Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmiteltiin, jolloin tutkimusaineisto käytiin läpi etsien samaa tarkoittavia asioita. Ryhmittelyvaiheessa samaa merkitsevät lauseet yhdistettiin kategoriaan ja nimettiin uudelleen sisältöä kuvaavalla nimellä, josta muodostui yläluokka. (Kankkunen ym. 2013, 169.)

Abstrahoinnin tarkoituksena oli järjestää tutkimusaineisto sellaiseen muotoon, että sen perusteella tehdyt johtopäätökset voitaisiin erottaa yksittäisistä lausumista ja siirtää se yleiselle käsitteelliselle tasolle (Metsämuuronen 2008, 48.) Tässä tutkimuksessa abstrahointi toteutettiin tuottamalla ryhmittelyn perusteella yläkategoriat, joille annettiin nimet.

Taulukko 2. Esimerkki siitä, miten yläkategoriat ”keskustelu” ja ”ryhmätoiminnot” muodostettiin

ALKUPERÄINEN AINEISTO	PELKISTETTY ILMAUS	YLÄLUOKKA
<p>”Se oli keskustelua...”</p> <p>”Keskustelua vertaistukivetäjän kanssa...”</p> <p>”...keskustelua psykologin kanssa”.</p> <p>”...keskustelu apu ammattilaisen kanssa”.</p> <p>”...paljon me naiset keskusteltiin turvakodissa keskenämme”.</p>	<p>Keskustelua</p> <p>Keskustelua</p> <p>Keskustelua</p> <p>Keskustelu</p> <p>Keskustelua</p>	<p>Keskustelu</p>
<p>”...semmoinen naisryhmä”.</p> <p>”Olin siinä lapsuuden väkivaltaan kokeneiden ryhmässä...”.</p> <p>”...jatkoryhmä missä käsitellään positiivisia asioita esim. rentoutusta ja akupunktiota”.</p> <p>”...oli tällöinen naisten ryhmä”.</p> <p>”...väkivaltaa kokeneiden naisten ryhmä”.</p>	<p>naisryhmä</p> <p>ryhmässä</p> <p>jatkoryhmä</p> <p>naisten ryhmä</p> <p>naisten ryhmä</p>	<p>Ryhmätoiminnot</p>

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Vilka (2005, 158 - 159) toteaa, että tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimuksen luotettavuus eivät ole erillisiä asioita. Hänen mukaansa luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, joka tekee tarvittavat valinnat ja ratkaisut tutkimuksen edetessä.

Luotettavuuden arviointia on tehtävä koko tutkimuksen ajan ja valinnat on pystyttävä perustelemaan asetettujen tavoitteiden pohjalta.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa sillä, että tutkija selittää tutkimuksessa tulleita vaihteita tarkasti. Tämä koskee tutkimuksen kaikkia vaihteita. (Hirsjärvi ym. 2009, 232).

Kvantitatiivinen tutkimuksen kokonaisluotettavuus koostuu tutkimuksen pätevydestä eli validiteetista ja luotettavuudesta eli reliabiliteetista. Tutkimuksen pätevyys tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän valmiutta mitata sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoituskin mitata. Tutkimuksen luotettavuus tarkoittaa tulosten täsmällisyyttä ja toistettavuutta, jos tutkimus tehtäisiin uudestaan samalle henkilölle. (Vilka 2005, 161) Mittaria valittaessa on mietittävä sitä, onko mittari riittävän kattava ja pystyykö vastaaja vastaamaan kysymykseen. Suositeltavaa olisi, että tutkimuksessa käytettäisiin olemassa olevia ja valmiiksi testattuja mittareita. (Kankkunen ym. 2013, 190). Tässä tutkimuksessa tarvittavaa mittaria ei ollut valmiina olemassa, joten tutkijan oli itse kehitettävä kyselyssä käytettävä mittari. Siitä pyrittiin laatimaan kattava suhteessa tutkimuskysymyksiin. Mittarin pätevyyden varmistamiseksi tutkija esitesti mittarin valmiutta mitata sitä, mitä varten se tehtiin. Kuitenkin tutkimuksen analyysivaiheessa ilmeni, että mittarissa oli puutteita, mikä saattoi vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Mittaria esi testasivat henkilöt (n=3), jotka eivät olleet sosiaalialan ammattilaisia.

Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisäsi se, että tutkija on itse työskennellyt väkivaltatyön avopalvelun ohjaajana. Täten tutkijalla on omakohtaista tietoa tutkittavasta aiheesta, mikä saattaa tuoda tutkimukselle lisäarvoa. Kvalitatiivisten tulosten raportoinnissa on käytetty suoria lainauksia alkuperäisaineistosta luotettavuuden varmistamiseksi ja samalla havainnollistamassa sitä, miten kategoriat ovat syntyneet (Kynäs & Vanhanen 1999, 10.) Toisaalta tutkijan asiantuntemus on saattanut vaikuttaa laadullisen aineiston analyysiin myös sokeuttavasti ennako oletusten muodossa. Tätä pyrittiin kuitenkin tietoisesti välttämään.

Pienen otoskoon vuoksi tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää. Kuitenkin tutkijan oman arvion mukaan samanlaisia tuloksia olisi voitu saada myös niistä yhdistyksistä, jotka eivät osallistuneet tutkimukseen.

6.4 Tutkimuseettiset kysymykset

Eettiset kysymykset on otettava huomioon hyvässä tieteellisessä tutkimuksessa. Tutkijan on noudatettava sellaisia toimintatapoja, jotka ovat tiedeyhteisön tunnustamia (Hirsjärvi ym. 2007, 23). Suomessa Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on ohjata ja valvoa hyvää tieteellistä tutkimusta, käytäntöä sekä herättää keskustelua eettisistä kysymyksistä (TENK 2016 a). Tässä tutkimuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkijalla itsellään oli pääasiallinen vastuu oman työnsä eettisyydestä (Tenk 2016, Aka 2016.)

Eettisten kysymysten pohdinta on hyvä ottaa huomioon jo tutkimusaihetta valittaessa. Seuraavia kysymyksiä on mietittävä heti tutkimuksen alussa: miksi ja kenen ehdoilla aihe valitaan? Mikä merkitys tutkimuksella on? Onko tutkimusaihe yhteiskunnallisesti merkittävä? (Hirsjärvi ym.2007, 24 – 25). Tämän opinnäytetyön aihe oli noussut merkittäväksi tutkimusaiheeksi aihetta valittaessa tutkijan sen hetkisen työn kautta. Tutkija oli työskennellyt lähes neljä vuotta avopalveluohjaajana naistyöntekijänä ja kohdannut satoja väkivaltaa kokeneita naisia. Parisuhdeväkivallasta selviytyminen on pitkä prosessi ja tarvitsee onnistuakseen monenlaista tukea. Ojurin ym. (2015, 45) selvityksen mukaan riittävän pitkä turvakotijakso yhdessä avopalvelun kanssa tukevat väkivallan kokijan selviytymistä parhaiten. Täten on aiheellista kehittää avopalvelun asiakastyötä, kuten kokemusasiantuntijuutta, jotta mahdollisimman moni väkivallan uhri saisi tarvittavan tuen ja avun. Tutkimuksen kohteena olivat avopalvelutyössä tai turvakodissa olleet asiakkaat, jotka olivat itse osoittaneet kiinnostusta auttaa muita samassa tilanteessa olevia tai toimivat jo kokemusasiantuntijoina sekä väkivaltatyön avopalveluissa olevia työntekijöitä.

Tutkimuslupa anottiin tutkimukseen osallistuvilta Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksiltä kultakin erikseen ja yhdistykset päättivät, tarvitaanko lupa myös

Tutkimuseettiseltä toimikunnalta. Tutkimuseettiselle toimikunnalle lähetetään lausuntopyyntö sellaisissa tutkimuksissa, joissa ollaan tutkittavan kanssa vuorovaikutuksessa esimerkiksi perheväkivaltaa koskevilla tutkimuksilla tai kun mahdollisten haittojen arviointiin tarvitaan erityisasiantuntijuutta (Tenk 2016 b). Virokangas toteaa, että eettinen ennakoarviointi on tarpeen tutkimuksissa, joissa käsitellään herkkiä kysymyksiä, esimerkiksi väkivallan kokemuksia. Tällöin on tärkeä pohtia haastateltavan integriteettiä eli loukkaamattomuutta. Sosiaalityön tutkimuksissa tutkimuseettinen arviointi on otettava huomioon tutkimuksen jokaisessa vaiheessa ja valinnoissa. Tutkijan vastuu valintoja tehdessä on tärkeä. (Virokangas 2010.)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (Tenk 2016) on laatinut eettiset periaatteet, jotka ovat tutkittavan *1. itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, 2. vahingoittamisen välttäminen sekä 3. yksityisyys ja tietosuoja*. Nämä seikat otettiin huomioon tutkimusta tehdessä.

1. Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että haastateltavalta saadaan suostumus tutkimukseen ja sen on oltava vapaaehtoista. Tutkimuksesta ei saa käydä ilmi tutkittavan henkilöllisyyttä ja tutkittavalla on oikeus keskeyttää haastattelu, jos siltä tuntuu. Tutkittavan suostumus on saatava kirjallisena, jos tutkimus koskee fyysistä koskemattomuutta. Tutkittavalle tulee kertoa tutkimuksen aihe, mitä kyseiseen tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa ja kuinka kauan siihen menee aikaa. (Tenk 2016 c.) Tämän tutkimuksen ensimmäiseen osioon kyselyyn kutsuttavilla ammattilaisilla oli mahdollisuus itse päättää, haluavatko he osallistua kyselyyn vai ei. Kyselyyn osallistuminen tulkittiin tietoisesti suostumukseksi. Kyselystä tiedotettiin sähköpostilla (Liite 1) ja puhelimitse.

Haastatteluun kutsuttaville lähetettiin tai annettiin kirjallinen tutkittavan tiedote (Liite 3), jossa kerrottiin tutkimuksen aihe, tarkoitus, tutkimuksen vapaaehtoisuus, mahdollisuus keskeyttää haastattelu tarvittaessa, sekä kuinka kauan haastatteluun menee aikaa. Teemahaastatteluun osallistuvat allekirjoittivat suostumuslomakkeen (Liite 5).

2.Toiseksi eettisten periaatteiden mukaan tutkittavan vahingoittamista tulee välttää. Tutkittava itse määrittää oman yksityisyytensä rajat ja miten hän vastaa kysymyksiin. Tutkijan on suhtauduttava ihmisarvoa kunnioittaen haastateltavan kokemuksiin ja tarvittaessa tulee lopettaa haastattelu, jos tutkittava reagoi voimakkaasti, esimerkiksi fyysisesti voi pahoin, on vaivaantunut tai vaikuttaa pelokkaalta. (Tenk 2016 c.) Tässä tutkimuksessa tutkittavat itse määrittelivät yksityisyytensä rajat eli mitä halusivat kertoa. Suostumalla kyselyyn tai haastatteluun he osoittivat tahtonsa osallistua kyseiseen tutkimukseen ja heillä oli mahdollisuus itse määritellä mitä halusivat kertoa.

3.Kolmantena periaatteena on Suomen perustuslaissa määritelty yksityisyyden suoja sekä tietosuojat. Nämä periaatteet jaetaan seuraaviin osiin: tutkimusaineiston suojaaminen ja luottamuksellisuus, aineiston säilytys ja hävitys sekä tutkimusjulkaisu. (Tenk 2016 c). Kaikkien tähän tutkimukseen osallistuvien nimet tulivat tutkijan tietoon, mutta heille painotettiin tutkimuksen luottamuksellisuutta. Haastateltaville kerrottiin haastattelun aluksi kaikki heitä koskevat oikeudet. Yksi haastatteluun osallistunut asiakas oli ollut avopalvelun väkivaltatyön asiakkaana eli tutkijan oma vanha asiakas. Tutkija oli tiedostanut, että haastattelijana voi olla vaikea olla objektiivinen ilman, että aikaisempi työntekijä-asiakas suhde vaikuttaisi haastateltavan vastauksiin. Tämän tiedostaen tutkija otti tämä huomioon haastattelua tehdessään ja pyrki olemaan mahdollisimman neutraali ja puolueeton. Tutkija vakuutti haastatteluun tulevalle, ettei hänen henkilöllisyytensä tule näkymään tutkimusraportissa. Aineisto hävitettiin, kun opinnäytetyön sisältö oli hyväksytty.

Ongelmaksi teemahaastattelua tehdessä voi nousta haastateltavan ja haastattelijan ikäero, asema tai sukupuoli. Tutkijan on mietittävä ennen haastattelua, miten hän itse vaikuttaa vuorovaikutuksen onnistumiseen. Miten tutkija luo luottamuksellisen ilmapiirin, jossa haastateltavan on helppo puhua? (Eskola ym.2010, 32.) Teemahaastattelun aluksi tutkija kertoi omasta työtaustastaan, jotta haastateltavan olisi helpompi kertoa omista kokemuksistaan. Tällä tutkija pyrki luomaan luottamuksellisen ilmapiirin, jossa oli turvallista puhua.

Tulosten raportoinnissa käytettiin lainauksia tutkittavien alkuperäisistä vastauksista. Niitä on muokattu siten, että murreilmaisut on poistettu, jotta henkilöt eivät olisi tunnistettavissa.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

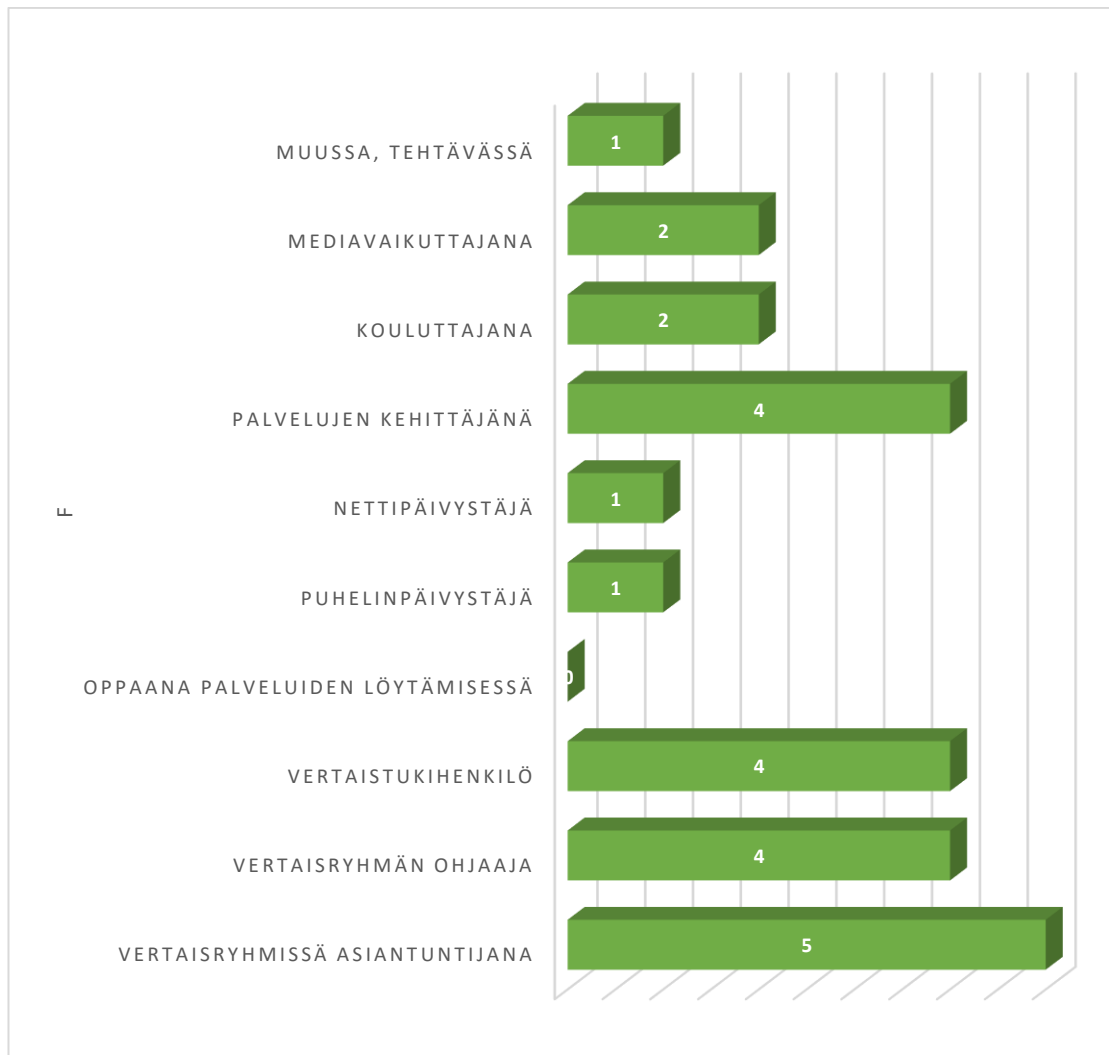
Seuraavassa esitetään tutkimuksen tulokset tutkimuskysymyksittäin. Neljään ensimmäiseen saatiin vastaukset Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistyksille järjestetystä kyselystä. Seuraaviin neljään saatiin vastaukset kokemusasiantuntijoiden haastatteluista.

7.1 Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistysten toteuttama kokemusasiantuntijatoiminta

Tutkimukseen osallistuneissa seitsemästä Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistyksestä kuudella yhdistyksellä oli kokemusasiantuntijatoimintaa. Yhdellä yhdistyksellä ei ollut kokemusasiantuntijatoimintaa, mutta toiminnassa oli hyödynnetty asiakasta vertaisryhmän ohjaajana ja väkivaltatyön kehittämisessä. Kokemusasiantuntijoita oli yhteensä 33, joista naisia 27 ja miehiä 6. Kokemusasiantuntijoiden määrä yhdistyksissä vaihteli 2 ja 15 välillä, ja määrän keskiarvo oli 5,5.

7.2 Kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisen näkyminen väkivaltatyössä

Tutkimukseen osallistuneissa Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistyksissä kokemusasiantuntijuutta oli hyödynnetty seuraavissa tehtävissä: vertaisryhmien asiantuntijana, palveluiden kehittäjänä esimerkiksi asiakasraadeissa, vertaistukihenkilönä, vertaisryhmän ohjaajana, mediavaikuttajana, kouluttajana, nettipäivystäjänä, puhelinpäivystäjänä, sekä muussa tehtävässä kuten koulutussuunnittelussa, artikkeleiden, lehtijuttujen ja tutkimusten palautteiden antajina. Mediavaikuttaminen tarkoitti sitä, että kokemusasiantuntija oli antanut haastatteluja tai toiminut mielipidekirjoittajana. Kuviossa 2 esitetään kokemusasiantuntijoiden tehtävät ja niiden frekvenssit.

Kuvio 2. Kokemusasiiantuntijoiden tehtävät

Kokemusasiiantuntijuuden hyödyntäminen näkyi väkivaltatyön kokemusasiiantuntijakoulutuksen sisällön suunnittelussa ja tukena ammatilliselle työlle. Asiakkaiden ääni koettiin olevan enemmän mukana kehittämisessä kuin ennen. Lisäarvona kokemusasiiantuntijat olivat tuoneet toimintaan kokemuskulmaa ja tunnetta siitä, että asiakas ei ole ainut, joka on kokenut väkivaltaa ja ei ole kokemuksensa kanssa yksin. Kokemustiedon koettiin syventävän ammatillista tietoa.

7.3 Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistysten toteuttama kokemusasiantuntijakoulutus

Tutkimukseen osallistuneissa Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä kokemusasiantuntijat olivat rekrytoituneet tehtävään väkivaltatyön asiakkuuden kautta (f=3) sekä vapaaehtoistoiminnan (f=1) kiinnostuksen kautta.

Kokemusasiantuntijakoulutuksen oli käynyt kaksi henkilöä. Yhdessä yhdistyksessä suunniteltiin kokemusasiantuntijakoulutusta. Yhdessä yhdistyksessä koulutuksen kesto oli 20 h. Toisessa yhdistyksessä tietoa koulutuksesta ei ollut. Koulutuksen järjestäjinä toimivat oman yhdistyksen työntekijät tai kolmannen sektorin toimijat muista yhdistyksistä. Tietoa koulutusten sisällöstä ei ole, koska kysymykseen ei vastattu.

7.4 Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistysten näkemykset kokemusasiantuntijoiden palkkauksesta

Tutkimukseen osallistuneista Ensi- ja turvakotien jäsenyhdistyksistä yhdessäkään yhdistyksessä ei kokemusasiantuntijatehtävistä varsinaisesti maksettu palkkiota, mutta lahjakortteja ja pieniä lahjoja annettiin, sekä tarjottiin mahdollisuutta osallistua Ensi- ja turvakotien liiton palkitsemistilaisuuteen. Yhdessä yhdistyksessä palkkion maksamisesta vielä keskusteltiin.

Kysymykseen, pitäisikö kokemusasiantuntijatehtävistä maksaa palkkiota, puolet vastaajista (f=3) oli sitä mieltä, että ei pitäisi maksaa ja puolet sitä mieltä, että pitäisi maksaa (f=3). Yhden vastaajan mielestä sopiva palkkio olisi 10 euroa/kerta. Yhden vastaajan mielestä työ muuttuu ammatilliseksi toiminnaksi, jos kokemusasiantuntijalle maksetaan palkkiota. Toisaalta kokemusasiantuntijuudesta koituvat kulut pitäisi korvata ja antaa mahdollisuus työnohjaukseen sekä virkistäytymiseen. Kokemusasiantuntijatoimintaa verrattiin vapaaehtoistoimintaan, jolloin koettiin, ettei kokemusasiantuntijatyö ole verrattavissa työsuhteeseen. Yhdessä vastauksessa todettiin, että palkkion maksamiselle ei ole erikseen resursseja, mutta jos niitä olisi, maksettaisiin kokemusasiantuntijatehtävästä palkkio. Vastaajien mielestä osallistumisesta koituvat kulut pitäisi olla helposti

korvattavissa ja vaikeutena koettiin tehtävien erilaisuus, minkä vuoksi palkkioiden hinnoittelu koettiin vaikeaksi.

Ehdotuksena kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämiseksi esitettiin, että kokemusasiantuntijakoulutus pitäisi saada toiminnan rakenteisiin selkeäksi koulutuspoluksi asiakkaasta kokemusasiantuntijaksi (f=1).

7.5 Kokemusasiantuntijoiden kokemukset itse saamastaan avusta avopalvelun väkivaltatyössä

Itse saatu apu

Haastatteluun osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden kuvauksista heidän itse saamastaan avusta avopalvelun väkivaltatyössä muodostui viisi yläluokkaa:

1. keskustelut
2. ryhmätoiminnat
3. voimaannuttavat menetelmät
4. ammattilainen tukihenkilönä prosessin eri vaiheissa.
5. perhetyö

Haastatelluista kuudesta kokemusasiantuntijasta neljä oli käynyt **keskusteluja** väkivaltatyön ohjaajan tai työntekijän, vertaistukiohjaajan tai muun työntekijän, kuten psykologin tai oman nimetyn työntekijän kanssa. Yksilökeskusteluissa väkivaltatyön ammattilaisen kanssa haastateltavat olivat oivaltaneet asioita, joita eivät olleet aikaisemmin ymmärtäneet tai tienneet. Suurin osa haastateltavista oli kokenut, että väkivalta oli heidän syytään. Yksi kertoi miettineensä, että olisiko väkivaltaa pitänyt vielä vähän enemmän kestää ja oli täten vähätellyt koko asiaa.

”...sitä on aina vähätelty ja miettinyt, että pitäiskö tässä vielä kestää kuitenkin vähän enemmän”.

Yksi haastateltavista kertoi, että oli ollut niin ”sumussa” pitkän aikaa, ettei osannut ajatella, että kokemassaan väkivallassa olisi ollut jotain kummallista, väärää tai siitä olisi jollekin voinut edes kertoa. Hän kertoi miettineensä, onko hänellä edes oikeus kertoa väkivallasta muille. Keskustelut väkivaltatyön ammattilaisen kanssa olivat saaneet hänet ymmärtämään, ettei väkivalta ollutkaan hänen syytään.

”Tuli eka kerta semmoinen ahaa, ett ei se ollut mussa se vika ja mä oon kelannut mun elämässä, että oikeastaan mulla on ollut koko ajan sellaisia suhteita”.

”Oikeastaan ihan alussa ne kerto mulle, että se ei ole minun vika”.

Yksilökäynnit keskustelemassa avopalvelun väkivaltatyöntekijän kanssa olivat olleet yhdelle vastaajalle erityisen hyvä apu, mutta ne loppuivat työntekijän sairastumisen vuoksi.

”Se oli varmaan ihan kullanarvoinen se yksilökäynti. Mutta harmi, kun se meni siihen, että työntekijällä oli pitkä sairausloma, että se ei sitten edennyt muualle”.

Yksi haastateltavista oli keskustellut ulkomailla ollessaan turvakodissa olevien muiden naisten kanssa, minkä oli kokenut auttavan.

”se oli semmoinen turvakoti ja me naiset keskusteltiin keskenämme, mikä auttoi tosi paljon”.

Yksi vastaajista oli kokenut saaneensa eniten apua puhuessaan papin kanssa.

”egentligen tror jag, att jag fick mest hjälp av prästen”

Haastateltavat olivat hakeneet keskusteluapua väkivaltaan myös muualta, kuten kunnan perheneuvonnasta, mielenterveystoimistosta, lastensuojelusta, terapiosta, eronneiden ryhmästä ja seurakunnasta. Neljä heistä koki, ettei viranomaisilta saatu apu ollut riittävä.

”Oon hakenut lastensuojelulta apua ja tota sitä ei aluksi siellä tunnistettu ollenkaan (väkivaltaa) ja he olivat hyvin hämillään koko tilanteesta ja siinä meni varmaan yli vuosi ennen kuin mä sain heidät tajuamaan, että mikä meidän tilanne on”.

”Jag sökte hjälp via mentalvårdsbyrån och familjerådgivningen, men därifrån fick jag ingen hjälp. Tyvärr, det är ganska vanligt”

”Juttelin psykologin kanssa muutamia kertoja, muuta mä en kokenut, että olisin siitä saanut apua, kun se ihminen ei sillä tavalla tiennyt väkivallasta mitään”.

Yksi haastateltavista kuvasi, ettei lastensuojelu halunnut ottaa kantaa tai edes tavata häntä ja teki hänestä hankalan asiakkaan. Hän kaipasi kannanottoa varsinkin lasten tilanteeseen ja kertoi, etteivät viranomaiset tunnistanee vainoa.

”Minusta tehtiin semmoinen hankala asiakas. Hain lähestymiskiellon, kun tää mies tänne asti tuli hakkaamaan ovea ja yritti tulla läpi ja poliisikaan ei reagoinut siihen enää mitään. Se oli kuulemma erotuskissaan tällaisen väkivaltaisen suomalaisen miehen tavallista käytöstä. Se oli aika hurjaa, että ei vainoakaan tunnistettu....niin tota, tietenkin sieltä olis varsinkin lapsille kaivannut jonkinlaista kannanottoa, mutta mitään apua ei sieltä kyllä tullut”.

Yksi haastateltavista ei uskaltanut kertoa väkivallasta kenellekään, mutta kun lapset alkoivat oireilemaan, päiväkodista tehtiin lastensuojeluilmoitus. Tämän seurauksena hänet kutsuttiin lastensuojelun arviointikeskusteluun, mutta hän ei uskaltanut kertoa väkivallasta tai pyytää apua tilanteeseen.

”...meidät kutsuttiin tämmöiseen arviointikeskusteluun sinne sosiaalitoimen lastensuojeluun....en mä uskaltanut mitään sanoa tai mitään apua pyytää tai kertoa, että tässä on kyse tämmöisestä asiasta”.

Yksi haastateltava oli hakenut apua lastensuojelusta, mutta ei kokenut saaneensa tarvitsemaansa apua. Tilanne kärjistyi siihen, että vastaaja itse käytti väkivaltaa omaa lastansa kohtaan. Tämän jälkeen vastaaja pääsi turvakotijaksolle.

”kun olin niin väsynyt ja aina vaan sanotaan, että he ei voi auttaa mitenkään. Se kärjistyi lopulta siihen, että sitten mä itse käytin fyysistä väkivaltaa lasta kohtaan, menin läppäseen häntä poskelle, kun loppu kerta kaikkiaan voimavarat”.

Yksi vastaajista olisi toivonut, että lastensuojelussa ymmärrettäisiin, että kaikki väkivalta ei ole vain fyysistä. Hän toivoi myös, että ei syyllistettäisi ja uhkailla lasten huostaanotolla. Kun hän oli lasten kanssa perheenä ollut sijoituksessa tilanteen takia ja heidän muuttaessaan takaisin kotiin lastensuojelu päätti, että lapset eivät voineet palata kotiin, koska siellä oli liian vaarallista. Haastateltava ihmetteli sitä, että hän voi palata kotiin, mutta lapset eivät.

”...ja sitä ettei lähetä syyttelemään, että meilläkin aika paljon lähettiin heti sille linjalle, että jos mä en lähde ja ota eroa niin lapset huostaanotetaan...sillä pelattiin aina.”

”Lastensuojelu teki sen päätöksen, että otti lapset sillä syyllä, että niitä ei voi palauttaa kotiin, koska siellä on vaarallista, mutta minä voin mennä...mutta se sijoitus onneksi jostain syystä purettiin kuukauden päästä ja lapset pysty palaamaan kotiin”.

Yksi haastateltava kertoi, että hän oli joutunut väkivallan takia pitkälle sairauslomalle työkyvyttömyyden takia ja oli helpottunut, kun psykiatri ymmärsi hänen tilanteensa, kun muuten luottamus viranomaisiin oli mennyt. Haastateltava koki myös hyvänä sen, ettei psykiatri määrännyt hänelle mitään lääkitystä, muuta kuin nukahtamista varten. Hän oli kokenut, että psykiatri uskoi hänen selviävän vaikeasta elämäntilanteesta. Myös tulevaisuuteen katsominen ja tulevaisuuden suunnittelu psykiatrin kanssa olivat haastateltavan mielestä ensiarvoisen tärkeää.

”Siellä oli tosi hyvä psykiatri, joka ymmärsi tilanteen täysin, että on ollut raskasta aikaa ja ymmärsi sen, että luottamus kaikkiin viranomaisiin on tosi, tosi heikko...ja se uuvuttaa ihan hirveesti, kun kaikki prosessit oli kuitenkin koko ajan päällä, että sieltä sain hirvittävän hyvää tukea”

”Hän ei koskaan määrännyt mulle mitään lääkitystä. Hän sanoi, että olen vahva ja pystyn näitä asioita prosessoimaan....hän sanoi, ettei rupee mitään vahvaa lääkitystä antamaan.....sieltä puolelta sain kyllä hyvän tuen”.

”...hänen kanssaan pohdittiin, minkälaiset voisi olla tulevaisuuden suunnitelmat ja mä kävin pitkään siellä.....se oli kyllä kullanarvoinen tuki”.

Ryhmätoiminnat olivat olleet haastateltavien mielestä merkittäviä väkivallasta eheytymistä vahvistavia toimintoja. Heistä neljä oli ollut väkivaltaa kokeneiden ryhmässä. Yksi oli ollut eronneiden ryhmässä.

Yksi haastateltavista oli ollut lapsuudessa väkivaltaa kokeneiden ryhmässä, jossa mukana oli ollut terapiaopiskelija, joka oli itse lapsuudessa kokenut väkivaltaa. Hänen mielestä oli tärkeää, että ryhmän ohjaajalla oli omia kokemuksia aiheesta, jolloin ymmärtää mistä puhutaan.

”...siinä mun mielestä oli tärkeää, että ite tää lyhytterapian pitäjä oli itse myös kokenut väkivaltaan elikkä tiesi mistä puhutaan”.

Yksi haastateltavista oli ollut väkivaltaa kokeneiden jatkoryhmässä, jossa käsiteltiin enemmän positiivisia asioita. Hän ei ollut kokenut tämän ryhmän auttavan hänen tilanteessaan, koska muut ryhmäläiset olivat eri vaiheessa väkivallan eheytymisprosessissa.

”Se oli avoin ryhmä, jonne pysty kuka tahansa menemään, mutta se positiivinen asia jäi vähälle, että mä koin, ettei siitä ollut hyötyä. Ne oli varmaan eri vaiheessa, kun halusivat jauhaa ja jauhaa niistä omista kokemuksista...mä en halunnut kuunnella kenenkään tarinoita siinä vaiheessa, kun halusin niinkö sitä positiivista”.

Voimaannuttavavia menetelmiä olivat olleet aarrekartan tekeminen sekä valokuvamallina oleminen.

”...voi tuntua, kun keski-ikäinen tekee aarrekartan, että aika hauskaa, mutta mä tiedän, että aika monelle se aarrekartta on mennyt just niin”.

”...hiukset ja meikki laitettiin ja oli aivan semmoinen olo kuin olisi ollut oikea malli. Se oli semmoinen iso juttu, kun sun naisellisuutta oli laitettu nollille, että se oli semmoinen vau”.

Myös psykodraama ja lyhytterapia koettiin hyväksi menetelmiksi.

”Psykodraama oli tosi vaikuttavaa, kun vihan tunne lähti kehosta tai se tunnereaktio. Pidin sitä tosi hyvänä”.

”Ryhmässä oli opiskelija, joka kysyi, haluaisinko lyhytterapiaa, jonka aikana käsiteltiin mun avioliiton aikaista väkivaltaa esim. kertomus siitä omasta avioliitosta avas silmät ihan tosissaan”.

Yhdelle haastateltavalle oli tehty stressikartoitus, jonka avulla hänelle selvisi, että hänen kokemansa stressi oli kokoaikaista, joten keho koko oli ajan hälytystilassa väkivallan takia. Tämän kartoituksen avulla vastaajalle selvisi, miksi hän oli koko ajan väsynyt.

”...elikkä väsymys johti siitäkin, vaikka mä nukuin paljon, niin en saanut siitä hyötyä, kun en palautunut....elikkä mun elimistö on koko ajan hälytystilassa, juuri tämän väkivallan takia”.

Ammattilainen oli toiminut väkivaltaa kokeneen **tukihenkilönä prosessin eri vaiheissa**. Väkivaltatyön ohjaaja oli toiminut oikeudessa tukihenkilönä, yhteyshenkilönä lastensuojeluun, puhelinyhteydessä poliisiin tai oli ollut verkostopalavereissa mukana. Vastaja koki, että väkivaltatyön ammattilaiset oikeasti halusivat auttaa.

”Mulle jäi ainakin sellainen tunne, että heillä oli oikeesti mielenkiintoa ja halua auttaa ja he oikeesti välitti. Jäi semmoinen lämmin tunnelma, että en tiää olisko he voinut enää tehdä enempää. Jotenkin tuntu, että se oli se, joka kanto”.

Perhetyö oli yhden haastateltavan mielestä liian raskasta siinä vaiheessa, kun hän muutti lasten kanssa turvakodilta toiselle paikkakunnalle. Syynä tähän oli se, että lapset kävivät avopalveluissa, johon he väsyivät, kun perheessä oli samaan aikaan myös perhetyötä.

”siinä oli vähän liikaa meille siinä vaiheessa, kun kävi ne perhetyöntekijät, lapset kävi turvakodilla siellä avopalvelussa

lapsityöntekijän luona ja sitten mulla oli oma psykoterapia, mutta tuntu, että se oli vähän liikaa, kuormitti aika paljon”.

Miten saatu apu auttoi.

Haastateltavien kuvauksista siitä, miten heidän saamansa apu oli auttanut, muodostui viisi yläluokkaa:

1. tieto ja ymmärrys väkivallasta
2. oma voimaantuminen
3. rohkaisun saaminen toisilta ryhmäläisiltä
4. turvallinen ja osaava ammattilainen
5. vertaistuki

Tieto ja ymmärrys väkivallasta tarkoitti sitä, että väkivallan kokijalle annettiin tarpeeksi tietoa, mitä väkivalta tai vaino on. Tämä oli auttanut vastaajia ymmärtämään, miten väkivalta on vaikuttanut heidän ajatuksiinsa ja käsityksiinsä itsestään.

”Mielestäni tärkeintä on, että ymmärretään mistä on kyse”.

”Sitten kun tjesin, että on väärin ja tämä on väkivaltaa, eikä tällaista tarvitse sietää, lapsetkin pitää jotenkin päästä siitä”.

”...tuo mun naisellisuus ja tää koko olemus oli jotenkin hukassa, että mä olin koko ajan tämmöinen, että anteeksi kun olen olemassa ja tunsin koko ajan, että mä en ollut samanarvoinen kuin muut ihmiset”.

Myös tapahtumien sanoittaminen koettiin tärkeäksi, jotta voitiin ymmärtää, mitä prosessia on joutunut läpi käymään.

”Hän (työntekijä) pystyi sanoittamaan sitä prosessi mitä on käynyt läpi, mitä se väkivalta on ja mitä on kokenut”

Yksi haastateltavista oli ensimmäistä kertaa elämässä ymmärtänyt, että on elänyt koko elämänsä syyttäen itseään, tietämättä mistä oikeastaan on kyse. Hän koki olevansa harmissaan siitä, ettei aikaisemmin ollut ymmärtänyt, miten häntä oli kohdeltu koko elämän ajan.

”Tajusin, että mä oon yhtä arvokas, kuin muutkin ja mulle niinku välähti, että on normaalia, kun on hyvä suhde ja ihmiset on ok sua kohtaan ja mun ei tartte ottaa kaikkea paskaa niskaan, mitä mä oon ottanut, ehkä koko mun elämäni ajan”.

Yksi haastateltava oli saanut tietoa ja ymmärrystä, kun oli lukenut ja ottanut selvää väkivallasta. Tämä auttoi häntä ymmärtämään tapahtunutta paremmin.

”...att man kan ta reda på och läsa, det var kanske viktigaste att man förstod vad som händer... ....jag förstod att jag inte är galen och det inte är mitt fel”.

Vastaajista kaksi toivoi, että he olisivat ymmärtäneet aikaisemmin lähteä väkivaltaisesta suhteesta. Toinen heistä olisi kaivannut paljon enemmän tietoa väkivallasta, jotta olisi ymmärtänyt lähteä väkivaltaisesta suhteesta paljon aikaisemmin. Hänen mukaansa väkivalta alkaa yleensä pienestä.

”Jag skulle säga, att man behöver fly långt tidigare, skulle ha sagt...spring, spring, spring....lämna, lämna. ...man får aldrig informera för lite”.

”musta tuntuu, että jos mä olisin aikaisemmin älyynyt tulla tänne olisi helpottanut, mutta en mä usko, että muuta apua kuin se, että kymmenen vuotta aikaisemmin...sitten olisi vain aikaisemmin päässyt tästä kaikesta”.

Yksi haastateltava koki, että häntä auttoi eniten se, kun asiat alkoivat ratkeamaan ja oli pystynyt käymään läpi kokemaansa perheväkivaltaa.

”Viime syksynä mentiin sinne turvakodille ja rupes ratkeamaan nää kaikki asiat, niin se oma koheneminen oli huimaa. Kun me päästiin

muuttamaan turvakodilta muualle paikkakunnalle, niin se olo parani tosi äkkiä, että sitä voimaantui hirveen nopeesti ja kun sai väkivallan kierteen katkaistua”.

Oma voimaantuminen tarkoitti sitä, että väkivallan kokija sai purkaa omia tunteuksiaan voimaannuttavien menetelmien avulla. Näiden kokemusten myötä väkivallan kokija sai itseluottamusta ja uskoa itseensä.

”saatiin olla päivä mallina...semmonen olo, että kuin olisi oikea malli”.

” Psykodraama mun mielestä tosi hyvä ja vaikuttava ja siinä sai sitä vihaa keholta pois”.

Ryhmässä olevien **toisten ryhmäläisten rohkaisut** ja kannustus koettiin merkittäviksi asioiksi. Tämä oli tuonut yhteenkuuluvuuden tunnetta siitä, että vaikean hetken aikana voi laittaa toiselle ryhmäläiselle viestiä siitä, kun tuntuu pahalta.

”...sitten meidän ryhmän yhteenkuuluvuus. Meillähän oli semmoinen whas´ s up ryhmä, että jos jollakin oli jotain hätää, niin chattailtiin.”

”kannustimme toisia, jos jollakin ryhmäläisellä oli hätä tai paha olla ja laitettiin vaikka jotain sydämen kuvia”.

Turvallinen ja osaava ammattilainen tarkoitti haastateltavien mukaan henkilöä, joka oikeasti oli kiinnostunut asiakkaan tilanteesta, osoitti ymmärrystä ja tukea vaikeassa elämäntilanteessa.

” Mulle jäi ainakin semmoinen tunne, että heillä (työntekijöillä) oli oikeesti mielenkiintoa auttaa ja he oikeesti välitti ja jäi semmoinen lämmin tunnelma, että en tiää olisko he voineet enää enempää tehdä...jotenkin tuntu, että se oli se joka kanto”.

Yksi haastateltava oli kokenut tärkeäksi sen, kun väkivaltatyön ammattilainen oli mukana tukemassa prosessin eri vaiheissa, kun asiat alkoivat selkenemään. Vastaaja koki, että avopalveluiden tarjoama apu oli hänelle merkityksellinen.

”...ihan muutenkin siitä tuli semmoinen turvapaikka...oikeastaan semmoinen rinnalla kulkija ihan joka ikisessä asiassa”.

Yksi haastateltava kertoi, että hän joutui muuttamaan vainon takia paikkakunnalta toiselle, jolloin hän piti tärkeänä, että ohjaaja pystyi liikkumaan ja olemaan hänen tukena ja turvanaan.

”...sitten se, ettei mun tarvinnut mennä yksin....tuntematon kaupunki ja mä en tuntenut täältä ketään, niin he kulkivat joka paikassa mun mukana”.

Ammattilaisen antama tuki ja ohjaus myös käytännön asioissa koettiin hyväksi.

”...osasi ohjata sitten eteenpäin rikosasioissa ja käytännön asioissa, mistä hakee asuntoa”.

Vertaistuki oli auttanut jokaista haastateltavaa. Vertaistukea he olivat saaneet ryhmässä tai keskustellessa ystävän kanssa, joka oli ollut samassa tilanteessa.

”No, enitenhän se on helpottanut oloa tää naistenryhmässä käynti, että on ollut vertaistuki”.

”Jag hade en väninna som har varit med om samma.....så med henne jag också diskuterat”.

Yksi haastateltava koki vertaisryhmän keskustelut raskaiksi, mutta samalla helpottaviksi, kun ymmärsi, ettei ole yksin omien kokemustensa kanssa ja muillakin on samanlaisia kokemuksia.

”on ollut rankkaa kuulla toisten tarinoita, mutta siinä on jotenkin surkukupaisaa se, että vaikka on hirveitä kuunnella toisten tarinoita, niin siitä huolimatta ei ole ihan yksin niiden asioiden kanssa, että tätä todellakin tapahtuu muillekin”.

Kaksi haastateltavaa kuvasi, että on tärkeää, että väkivaltaa kokeneiden ryhmän ohjaaja oli itse kokenut väkivaltaa. Heidän mukaansa ohjaaja tällöin ymmärtää ja tietää mistä puhutaan. Toinen koki tarpeelliseksi sen, että vertaisryhmässä on koulutettu ohjaaja.

”...tärkeää, että lyhytterapian pitäjä oli myös kokenut väkivaltaa, että tiesi mistä puhutaan. Se oli mun mielestä tosi tärkeää ja liittyy juuri tähän vertaistukivetäjähommaan tai tällaiseen”.

7.6 Kokemusasiantuntijoiden motivaatio ryhtyä kokemusasiantuntijaksi

Haastatteluun osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden kuvauksista heidän motivaatiostaan ryhtyä kokemusasiantuntijaksi muodostui neljä pääluokkaan:

1. Halu auttaa muita samassa tilanteessa olevia
2. Ammatilaisen palaute omasta eheytymisestä
3. Ympäristön antama tuki
4. Arvostuksen saaminen

Haastatelluista kokemusasiantuntijoista kaikilla oli **halu auttaa muita samassa tilanteessa olevia** väkivaltaa kokeneita. Tämä oli yksi suurimmista syistä lähteä mukaan kokemusasiantuntijatoimintaan.

”...juuri se, että auttaa toisia, jotka ei ole vielä yhtä pitkällä asian käsittelyssä”.

”hjälpa vidare, hjälpa andra...som har samma situation”.

”No, kyllä se tietysti, että tuntee olevansa avuksi.....jotenkin niin se, että jos on hyötyä minun kokemuksestani jollekin, niin se olis hyvä asia.”

Yksi haastateltavista oli kokenut kokemusasiantuntijatyön sydämen asiaksi ja siksi halusi auttaa muita samassa tilanteessa olevia.

”Mä oon ite käynyt tämän läpi, jos mä voin jotain auttaa niin en mä tarvi siitä mitään....se on mun sydämen asia, että mä saan vaan auttaa, vaikka ketä”.

Kokemusasiantuntijatoimintaan mukaan lähtemiseen vaikuttivat myös keskustelut toisen kokemusasiantuntijan kanssa hänen ollessaan turvakodilla.

”Mä oon itse yhden kokemusasiantuntija tavannut silloin turvakodilla ja hänen kanssaan jutteleminen oli ihanaa, koska hän ymmärsi heti mistä oli kysymys ja hän oli kokenut tämän vainon...niin ei tarvinnut aatamista alkaa selittämään”.

Yksi haastateltava kertoi, että saadessaan itse ratkaisun omaan tilanteeseen hänelle tuli halu auttaa muita väkivaltaan kokeneita.

”...kun mä itse vähän säikähdyksellä pääsin eteenpäin tässä elämässä, vaikka oli kaikkea...mutta sitten kun mä itse sain sen hyvän olon niin se vaan tuli, että mä haluun auttaa muita...ja tää paikka, missä niin kuin näin hyvää työtä tehdään välillä pienillä resursseilla”.

Haastateltavista kokemusasiantuntijoista kaksi lähti kokemusasiantuntijatyöhön mukaan ikään kuin vahingossa.

”se tapahtu niinku vahingossa jotenkin....menin sitten mukaan erilaisiin ryhmiin”

Yksi haastateltavista halusi vain tulla kokemusasiantuntijatoimintaan mukaan.

”en stödgrupp skulle börja och jag sade att jag vill vara med”.

Oman kokemuksen ja toivon jakaminen muille väkivaltaan kokeneille tarkoitti haastateltaville halua kertoa omista kokemuksistaan, jotta kenenkään toisen ei tarvitse kärsiä samanlaisesta tilanteesta. Avun saaminen omaan tilanteeseen ja väkivallan käsittely auttoivat vastaajia pääsemään elämässä eteenpäin. Useilla vastaajista oli ajatus siitä, että kun oli käsitellyt väkivaltaan liittyvät asiat, päässyt elämässä eteenpäin ja oli itse saanut apua tilanteeseen, halu auttaa muita väkivaltaa kokeneita kasvoi. Asioiden kanssa sinut olemisen koettiin olevan merkityksellistä toimintaan mukaan lähtiessä.

”Sain käsiteltäviä kokemukset ja siirrettyä ne menneisyyteen, elikkä mä olen ” sinut” asioiden kanssa”.

”...kun itse sain niin valtavan hyvää apua täältä ja sain ehjän elämä takaisin”.

”...jotenkin, kun se oli käsitelty tietyllä tavalla, sitten pystyy puhumaan siitä kenelle tahansa, se ei ole sellainen tabu”

”Juuri se, että auttaa toisia, jotka eivät ole vielä yhtä pitkällä asian käsittelyssä. Jos niistä mun kokemuksista on jollekin hyötyä, niin sitten kannattaa sillä tavalla kääntää vähän positiiviseksi, että joku muu sitten hyötyy ja saa tehtyä ratkaisuja vähän nopeammin”.

Myös väkivallan kierteen katkaiseminen ja asioiden selkeytyminen auttoivat eheytymisessä, jolloin motivaatio lähteä mukaan kokemusasiantuntijatoimintaa kasvoi.

”no, se nyt oli syynä kyllä se, että viime syksynä mentiin sinne turvakodille ja rupes ratkeamaan nää kaikki asiat, niin se oma koheneminen oli huimaa...sai väkivallan kierteen katkaistua.”

Haastatelluille kokemusasiantuntijoille **ammattilaisen palaute omasta eheytymisestä** oli antanut motivaatiota ja uskoa siihen, että oli valmis kokemusasiantuntijaksi.

”väkivaltatyöntekijä oli sitä mieltä, että mä olen valmis siihen vertaistukivetäjäksi, että mä oon käsiteltyt niin hyvin...”.

”heidän palautteesta (työntekijöiden), mitä sain ..että he oli kokenut semmoisen ahaa-elämyksen...mikä avas heidän silmänsä ....se palaute oli mulle sellaista, joka kannusti mua.”

Yksi haastatelluista pääsi muuttamaan toiselle paikkakunnalla, jolloin hänen olotilansa parani huomattavasti. Väkivaltaa kokeneiden ryhmässä tuttu ohjaaja kysyi hänen halustaan lähteä mukaan kokemusasiantuntijatoimintaan, kun oli nähnyt hänen eheytymisensä väkivallasta.

”...tuli sellainen tunne, että mulla on nyt niin paljon voimavaroja, että mä jaksan... mutta se auttaa omaa selviytymistä myös, jos mä oon edes jollenkin avuksi”

Yksi haastateltavista kertoi, että kun hän oli rohkaistunut kertomaan omista väkivalta kokemuksistaan yhdistyksen kehittäjäilloissa, hän oli yllättynyt, kun niiden kertomisesta ei tullutkaan paha olo. Hän oli ymmärtänyt, että hänen kokemuksistaan oltiin kiinnostuneita ja häntä pyydettiin uudelleen kertomaan kokemuksistaan koulutuksessa. Hän kertoi, ettei ollut saanut aikoinaan apua, joten oli valmis kertomaan kokemuksistaan, jotta sama ei toistuisi muille.

”...se tuntu jotenkin semmoselle, että ainakin sitä voi tehdä ja voi olla, että niillä viranomaisten tapaamisilla, työntekijöille, jotka harjoittelee tai on kiinnostunut voi olla semmonen hipaisu, että he ymmärtävät seuraavan ihmisen kanssa”.

Yksi haastateltava kuvasi tilannetta tulla mukaan kokemusasiantuntijatoimintaan helpoksi, kun hän tunsu entuudestaan väkivaltatyön ohjaajan. Hän kertoi, ettei olisi lähtenyt kenenkään muun kanssa toimintaan mukaan.

”...me ollaan ystäviä, se oli helppoa tehdä hänen kanssaan sitä hommaan, kun tuntee toisen hyvin”.

Ympäristön antama tuki tarkoitti kokemusasiantuntijoille palautetta siitä, että he olivat pärjänneet elämässä hyvin vaikeista väkivaltakokemuksistaan huolimatta. Palautteen antajina olivat olleet väkivaltatyön ammattilaiset. Myös ammattilaisen pyynnön esittämistä toimintaan mukaan tulemiseksi vastaajat pitivät tärkeänä.

”Mua pyydettiin viime vuonna semmoseen avainhenkilökoulutukseen puhumaan ja menin ja siitä jäi ihan hyvä kokemus”

”..kävin naistenryhmässä ja pyysi mua, kun on nähnyt sen matkan että hän haluaa kysyä, että lähtisinkö vetämään hänen kanssaan ryhmää”.

Yhden haastateltavan läheinen oli antanut kimmokkeen lähteä toimintaan mukaan, kun hän oli kuullut väkivaltatyöstä ollessaan huoltamolla asioilla. Läheinen oli tuonut yhdistyksen esitteitä kotiin, jolloin vastaaja oli soittanut yhdistykseen ja lähtenyt mukaan toimintaan.

”...puoliso tuli kotiin ja anto mulle niitä lippulappuja ja sano, että soita sinne ja kysy”.

Arvostuksen saaminen oli haastateltaville kokemusasiantuntijoille merkittävä motivaatiota lisäävä asia. He olivat kokeneet vuosien aikana usein epäkunnioittavaa kohtelua, mitätöintiä ja alistamista, jolloin näkemys itsestä ja omista voimavaroista oli heikko. Arvostuksen saaminen ja sen kuuleminen vaikuttivat heidän itsetuntoonsa, jolloin itsekunnioitus omasta osaamisesta vahvistui. Haastateltavat pitivät hyvänä sitä, jos heidän vaikeista kokemuksistaan on jollekin hyötyä.

”...tuntee olevansa avuksi....ja jos on hyötyä minun kokemuksistani jollekin, niin se olisi hyvä asia”.

”...meni monta vuotta, että mulla ei ollut ihmisarvoa niin, että jotenkin nyt mulla sitä yhtäkkiä onkin.....”.

Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että heidän kokemuksistaan oltiin kiinnostuneita ja heitä haluttiin kuulla.

”(yhdistys) oli niin tuttu paikka ja mukava olla ja huomasi, että mulla on ehkä omia näkemyksiä ja mielipiteitä”.

”Haluttiin kuulla meidän lasten näkökulma ja me perheenä siihen osallistuttiin (materiaalin tekoon) ja se tuntu niin merkitykselliseltä ja sitten kun oli niin monesta paikasta ovi lyöty kasvojen eestä kiinni ja sitä apua ei tuntunut tulevan mistään”.

Yksi haastateltava oli pitänyt todella tärkeänä sitä, että ohjaaja pystyi näkemään vastaajan potentiaalın toimia kokemusasiantuntijana. Ohjaaja oli antanut siitä

hyvää palautetta, mikä motivoi häntä lähtemään kokemusasiantuntijatoimintaan mukaan. Tämä oli vahvistunut hänen itsetuntoaan ja arvostustaan.

”...mä luotin myös siihen, että hän (ohjaaja) osaa kokemuksen kautta katsoa, että mä pystyn siihen ja se on kyllä ollut tosi iso juttu omalle itsetunnollekin...”

7.7 Kokemusasiantuntijoiden oman eheytymisprosessin vaihe, jossa on syntynyt halu ryhtyä auttamaan muita väkivallan kokijoita

Haastatteluun osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden kuvauksista siitä, missä eheytymisprosessin vaiheessa halu ryhtyä auttamaan muita väkivallan kokijoita muodostui neljä pääluokkaa:

1. Fyysinen ja henkinen turvallisuus
2. Itsetunnon vahvistuminen ja arvostuksen kokeminen
3. Tieto ja mahdollisuus tulla toimintaan mukaan
4. Väkivallan läpikäynti

Fyysinen ja henkinen turvallisuus tarkoitti kokemusasiantuntijoille tunnetta siitä, että on selvinnyt kokemastaan väkivallasta, eikä tarvitse enää pelätä. Myös väkivallasta avoimesti puhuminen ja tunne siitä, että kaikki on hyvin, merkitsivät haastateltaville paljon.

”...kun tiesin, että mä olen selvinnyt tästä ..unet muuttui ratkaisu uniksi....ratkes nää uhat, pelot, mun ei tarvinnut enää pelätä—mä olin käsitellyt tän asian”.

Asioiden jäsentyminen ja ajan kulumisen tapahtumista helpottivat haastateltavien lähtemistä kokemusasiantuntijatoimintaan mukaan.

”Oon puhunut niistä asioista paljon ja aika isollekin määrälle, ne on mennyt etäisemmäksi...ne on jäsentynyt paremmin ja mitä enemmän aikaa kuluu...”.

Itsetunnon vahvistuminen ja arvostuksen kokeminen tarkoittivat kokemusasiantuntijoille arvostusta itseään kohtaan, jota aikaisemmin ei ollut saanut. He olivat saaneet vahvistusta ja rohkeutta lähteä kokemusasiantuntijatoimintaan mukaan, kun heitä oli pyydetty.

”...mulla ei ollut itsearvoa, mutta nyt mulla yhtäkkiä onkin”.

”Meni niin monta vuotta, että mulla ei ollut ihmisarvoa niin, jotenkin nyt mulla sitä onkin ja mua on pyydetty johonkin ja se kun minä kerron tai sanon jotain, niin kukaan ei huudakaan mulle, että turpa kiinni....että mä saan puhua ja kertoa miltä minusta tuntuu”.

Tieto ja mahdollisuus tulla toimintaan mukaan tarkoittivat kokemusasiantuntijoille informaatiota siitä, miten yhdistyksen toimintaan voi tulla mukaan, millaisia mahdollisuuksia yhdistys tarjoaa.

”...ei mulle sellaista tunnetta selkeesti tullut, mutta sen jälkeen kun nää miehet oli siellä ABC:llä niin sen jälkeen mä soitin niin se vaan pikkuhiljaa vahvistui mulle”.

” No, en mä tehnyt tietoista päätöstä, että lähden kokemusasiantuntijaksi, vaan se vaan tapahtu niinku pikkuhiljaa pienin askelin mä menin vaan mukaan toimintaan.....se mahdollisuus mulle annettiin”.

Väkivallan läpikäynti tarkoitti kokemusasiantuntijoille väkivaltakokemusten läpikäymistä ja ymmärrystä siitä, mitä väkivalta on ja miten se vaikuttaa.

”mä olin henkisesti sen käynyt kokonaan läpi....sitten kun ite fyysisesti, se taakka lähti..sitten rupes fyysiset voimat palautumaan kunnolla niin olin kyllä aika valmis”.

7.8 Kokemusasiantuntijoiden saama koulutus tai perehdytys kokemusasiantuntijatehtäviin

Saatu koulutus

Haastatelluista kokemusasiantuntijoista yksikään ei ollut saanut tehtävään koulutusta. Kokemusasiantuntijat olivat keskustelleet väkivaltatyön ohjaajan kanssa siitä, mitkä ovat kokemusasiantuntijan roolit ja tehtävät. Myös tarvittavat vaitiolovelvollisuusasiat oli käyty läpi. Haastateltavat eivät kokeneet tarvitsevansa ainakaan pitkää koulutusta tehtävään. Yksi heistä olisi toivonut koulutusta, mutta ei osannut sanoa siitä enempää, kun koulusta ei ollut.

”...tottakai mulle kerrottiin mitä se on ja en mä koe, että pitäisi olla joku pitkä koulutus”.

”Omasta mielestäni en olis tarvinnut koulutusta...kyllä mä tästä väkivallasta tiedän kaiken mitä tiedettävissä”.

”...työn alla....se on pikkusen kesken, mutta oon itse lukenut.

Yksi haastateltavista kertoi saaneensa kokemusasiantuntijatehtävistä tuntikorvausta. Hän kertoi, että kokemusasiantuntijana toimiminen vertaisryhmässä on vaativaa ja vie aikaa.

Kokemusasiantuntijoiden tavoitteet

Haastatteluun osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden tavoitteista ryhtyä kokemusasiantuntijaksi muodostui kolme yläluokkaa:

1. väkivaltaa kokeneiden auttaminen
2. väkivallan näkyväksi tekeminen
3. ohjautuminen väkivaltatyön pariin.

Muiden **väkivaltaa kokeneiden auttaminen koettiin** tärkeäksi tavoitteeksi, jottei kenenkään muun tarvitsisi kokea samaa kokemusta. Väkivallan kokijat toivoivat, että toinen samassa tilanteessa oleva saisi avun nopeammin kuin hän. Kun kokemusasiantuntija oli itse saanut apua ja tukea, halu auttaa muita kasvoi.

”...mä vaan haluan, että se asiakas pääsis elämässä eteenpäin, niin kuin mäkin oon....”.

”...js sitten halusin omalta osaltani auttaa, että joku muu hyötyy siitä...jos mun kokemuksilla on näillä mun älyämisillä jotain hyötyä jollekin”.

Haastateltavien mukaan **väkivallan näkyväksi tekeminen**, siitä puhuminen, sen tunnistaminen ja siihen puuttuminen koettiin merkittäviksi tavoitteiksi kokemusasiantuntijaksi lähtiessä.

”...halusin tätä näkyvämmäksi...halusin, että joku uskaltaa puhua asiasta eli tää puhuminen on tärkeää, et eihän tätä maailmaa pysty muuten muuttamaan, jos näistä ei saa puhua niillä oikeilla nimillä”.

”..että saadaan levittää kaikille ihmisille, naisille, lapsille.....mihinkään ei ole pakko....ei tarvi hyväksyä mitään väkivaltaa”.

”..myös semmoinen ajatus, että tätä vois jotenkin jakaa yhteiskunnassa, kun keksis vain jonkun väylän....että tästä väkivallasta voisi puhua enemmän, että sitä tunnistettaisiin ja siihen puututtais enemmän....myös viranomaistaholta ja varsinkin lastensuojelusta..”

Yksi haastateltavista kertoi miettineensä, miksi näistä asioista Suomessa ei puhuta enempää ja ihmetellään, miksi väkivaltaisessa suhteessa elävä ei lähde suhteesta pois. Haastateltava kertoi, että elämä väkivaltaisessa suhteessa on ”jojo-elämää”, kun välillä menee hyvin ja välillä taas ei.

”Tää väkivalta ja narsismiasia on semmonen tabu varsinkin täällä Suomessa, että ne jotka ei oo tätä kokenut ei tajua mitä tää on. Monta kertaa tuli semmonen olo, että oot sä tyhmä, kun et lähde suhteesta. Kun mä oon kuullut muitten tarinoita ja mieltii omaa kohtaloa oon sitten pärjännytkin aika hyvin”.

Kaksi haastatelluista **ohjautui väkivaltatyön pariin**, kun heille annettiin siihen mahdollisuus. Haastateltavat eivät siihen olleet varsinaisesti hakeutuneet, mutta mahdollisuuden avautuessa mielenkiinto väkivaltatyötä kohtaan kasvoi.

”Haluaisin joskus vielä työskennellä väkivaltatyön parissa ja nimenomaan naisten kanssa”.

”en tietoisesti hakeutunut, siinä vaan kävi niin, koska se tuntui hyvälle...se oli ehkä semmoinen tavoite”.

8 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkoituksena oli kuvailla kokemusasiantuntijuutta väkivaltatyön avopalveluissa. Tavoitteena oli tuottaa sellaista tietoa kokemusasiantuntijuudesta, jota voidaan hyödyntää väkivaltatyön avopalveluiden kehittämisessä. Lisäksi tavoitteena oli selvittää kokemusasiantuntijakoulutuksen tarvetta. Tässä pohdintaosuudessa tarkastellaan saatuja tutkimustuloksia ja verrataan niitä aiempiin tutkimustuloksiin muodostaen johtopäätöksiä. Lopuksi esitetään jatkotutkimusehdotuksia.

8.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Kyselyn tulokset

Koska kyselyaineiston koko jäi pieneksi, ei tuloksia voida laajasti yleistää. Tulokset kuitenkin antavat suuntaa siitä, missä vaiheessa kokemusasiantuntijatoiminta Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten väkivaltatyön avopalveluissa on tällä hetkellä.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, millaista kokemusasiantuntijatoimintaa jäsenyhdistyksissä oli. Tulokset osoittivat, että Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä kokemusasiantuntijuutta on hiljalleen alettu hyödyntämään. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen näkyi tutkimukseen osallistuneiden yhdistysten toiminnoissa ja kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämisessä. Eniten kokemusasiantuntijat toimivat vertaisryhmissä asiantuntijoina. Kuitenkin oli huomattavissa, että kokemusasiantuntijuuden määrittely ei ollut selkeää (myös Meriluoto 2016a 67 – 68). Tämä näkyi kyselyn vastauksissa siinä, kun kysyttiin, onko yhdistyksessä kokemusasiantuntijoita. Vastauksena saattoi olla ”ei”, mutta silti vastauksessa seuraavan kysymyksen kohdalla tuli ilmi, että heitä olikin.

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, millä tavoin kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen näkyi väkivaltatyössä. Tulosten mukaan voidaan todeta, että kokemusasiantuntijoita hyödynnettiin kolmella tavalla, kuten

Meriluoto (2015, 53 - 59) on esittänyt. Näitä olivat kokemusasiantuntija auttajana, kehittäjänä ja vaikuttajana. Tämä tutkimus osoitti, että kokemusasiantuntijoiden kokemustieto täydentää ammattilaisten osaamista. Samaan tulokseen ovat tulleet myös Mehtola ja Ojuri (2011, 232), jotka toteavat, että kokemustiedon hyödyntämistä nykyisten palvelujärjestelmien mahdollisten epäkohtien löytämiseksi pidetään yhtenä merkittävä voimavarana väkivaltatyön kokemusasiantuntijuuden kehittämisessä.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, millaista kokemusasiantuntijakoulutusta jäsenyhdistyksillä oli. Tässä tutkimusaineistossa koulutuksen oli käynyt kaksi henkilöä. Koulutusten järjestäjät ja sisällöt olivat hyvin erilaisia, johon jatkossa olisi hyvä kiinnittää huomiota, jotta kokemusasiantuntijatoiminta olisi laadukasta. Koulutusten järjestämisen suhteen yhteistyö muiden yhdistysten kanssa säästäisi resursseja, kuten aikaa. Aiempaa tietoa jäsenyhdistysten koulutuksista ei löydetty.

Neljännessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, miten jäsenyhdistyksissä nähdään kokemusasiantuntijoiden palkkiot. Tässä tutkimusaineistossa kokemusasiantuntijatehtäviä verrattiin vapaaehtoistyöksi, jolloin palkkion maksaminen koettiin turhaksi. Palkkion maksamisen kokemusasiantuntijatehtävistä koettiin tällöin muuttavan ne ammatilliseksi toiminnaksi. Kokemusasiantuntijatehtävistä aiheutuneet kulut koettiin tärkeäksi maksaa, sekä kokemusasiantuntijoille suunnattu virkistystoiminta ja työnohjaus koettiin keinoksi palkita vapaaehtoinen tekemästään työstä. Toisaalta palkkauksen suhteen ei nähty ongelmaa, jos vain rahoitus saataisiin järjestymään. Palkkioiden suuruutta koettiin olevan vaikea määrittellä tehtävien erilaisuuden vuoksi. Aiempaa tietoa kokemusasiantuntijoiden palkkioista ei löydetty.

Haastattelun tulokset

Viidennessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, millaista apua kokemusasiantuntijat olivat saaneet avopalvelun väkivaltatyössä. Tulosten mukaan kokemusasiantuntijoiden saama apu ennen kokemusasiantuntijatehtäviä muodostui keskusteluista, ryhmätoiminnoista, voimaannuttavista menetelmistä, ammattilaisen

toiminnasta tukihenkilönä prosessin eri vaiheissa ja perhetyöstä. Keskustelut väkivaltatyön ammattilaisen kanssa nousivat yhdeksi tärkeäksi asiaksi ennen ryhtymistä kokemusasiantuntijaksi. Tiedon saaminen väkivallan vaikutuksista, väkivallan tekijän vastuusta, sen ymmärtäminen, tunnistaminen sekä väkivallan sanoittaminen koettiin merkittäviksi käsitellä ennen kokemusasiantuntijatehtäviä. Nämä asiat ovat peruskysymyksiä, joita väkivaltatyön ammattilainen käsittelee asiakkaan kanssa (Väänänen 2011, 116 – 117).

Tutkimus vahvisti sitä, että väkivallan kokija tarvitsee ammattilaisen apua väkivallasta selviytymiseen (Huhtalo ym. 2003, 38 - 39). Tutkimuksessa ilmeni usean haastateltavan osalta se, ettei väkivaltaa kokenut ollut saaneensa viranomaisilta ymmärrystä tai apua tilanteeseen. Pahimmillaan apu tuli vasta silloin, kun väkivallan kokija itse käytti väkivaltaa. Syyllistämisen vuoksi väkivallan kokija ei aina uskaltanut puhua kokemastaan väkivallasta kenellekään, vaikka sitä häneltä kysyttiin. Turvallinen ja aidosti kiinnostunut ja välittävä työntekijä auttoi väkivallan kokijaa voimaantumaan omassa eheytymisprosessissaan merkittävästi (Ojuri ym. 2015, 44).

Ryhmätoiminnot muiden väkivaltaa kokeneiden kanssa koettiin merkityksellisiksi. Tutkimuksessa ilmeni, että kaikkien samaan ryhmään osallistuvien elämäntilanne olisi hyvä olla eheytymisprosessin samassa vaiheessa, jotta ryhmän jäsenet antaisivat toisilleen voimavaroja enemmän kuin ottaisivat. Myös Väänänen (2011, 109) mukaan oikea-aikainen apu väkivallasta selviytymiseen kannalta on merkittävä. Täten on tärkeää miettiä, mitä tarkoittaa oikea-aikainen apu, jotta väkivallan kokija saa parhaimman avun ja tuen. Tämän tutkimuksen mukaan voimaannuttavat menetelmät auttoivat haastateltavien itsetunnon vahvistumisessa ja tunteiden käsittelyssä, mikä lisäsi heidän hyvinvointiaan. Näihin menetelmiin kannattaa tulevaisuudessa panostaa.

Ammattilainen tukihenkilönä eheytymisprosessin eri vaiheissa koettiin tärkeäksi tilanteissa, joissa tarvittiin käytännön apua. Väkivaltaa kokeneen itsetunto voi olla usein huono väkivaltaisen parisuhteen jälkeen (Kaitue ym. 2007, 21) ja asioiden hoitaminen saattaa olla haastavaa. Väkivaltatyöntekijöiden empaattinen ja välittävä kohtaaminen auttoivat haastateltavia pääsemään elämässä eteenpäin.

Kun kokemusasiantuntijat itse olivat olleet väkivaltatyön asiakkaina, heitä oli auttanut tieto ja ymmärrys väkivallasta, oma voimaantuminen, rohkaisun saaminen toisilta ryhmäläisiltä, turvallinen ja osaava ammattilainen sekä vertaistuki. Tietoa väkivallasta toivottiin viranomaistaholle enemmän, jotta siihen osattaisiin puuttua paljon aikaisemmin.

Väkivaltatapahdumien sanoittaminen ja turvallisuuden tunteen lisääntyminen lisäsivät tutkimuksen mukaan väkivallan kokijan omaa voimaantumista. Väänänen (2011, 116 - 117) toteaa, että tunteiden käsittely ja niiden säätely väkivaltaa kokeneella voi olla ylivoimaista ilman ammattilaisen apua. Myös väkivallan tunnistamiseen tarvitaan osaamista. Tutkimuksessa tuli ilmi se, että väkivaltaa tai vainoa ei aina tunnistettu. Työntekijä, joka kohtaa väkivaltaisessa suhteessa elävän henkilön, tarvitsee herkkyyttä ja osaamista havaita tilanne, jossa väkivaltaa kokenut elää. Väkivaltaisessa suhteessa elävä ei välttämättä uskalla kertoa omasta tilanteestaan, vaikka sitä häneltä kysytään. Siksi tarvitaan koulutusta eri ammattialojen työntekijöille, jotta pystyttäisiin jo aikaisessa vaiheessa tarjoamaan apua väkivaltaisessa suhteessa eläville. Väkivallan kokijaa ammattilaisen kohtaaminen ja ymmärryksen saaminen häneltä omaan tilanteeseen auttoi omassa eheytymisprosessissa eteenpäin. Vertaisryhmästä saatu toisten ryhmäläisten kannustus, tuki ja vertaistuki olivat merkittäviä voimaantumisen lähteitä (Aspa 2017, 18).

Rautama ja Perttu (2002, 30 -33) ovat todenneet, että lähisuhdeväkivaltaa on vaikea tunnistaa siksi, että väkivallan kokija ei itse välttämättä tunnista olevansa väkivaltaisessa suhteessa. Tässä tutkimuksessa sama tulos näkyi haastateltavien vastauksissa siinä, että he olisivat toivoneet aikaisemmin tietoa väkivallasta ja sen vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin. Haastateltavat olivat pettyneitä siihen, etteivät he olleet aikaisemmin lähteneet väkivaltaisesta parisuhteesta pois.

Kuudennessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, mikä motivoi väkivallan kokijaa ryhtymään kokemusasiantuntijaksi. Tämän tutkimuksen mukaan motivaation lähteinä olivat halu auttaa muita samassa tilanteessa olevia, ammattilaisen palaute omasta eheytymisestä, ympäristön antama tuki ja arvostuksen saaminen. Myös Mehtola ym. (2011, 233) toteaa, että väkivaltaa

kokenut voimaantuu, kun hänen mielipiteitään arvostetaan ja hänelle annetaan siihen mahdollisuus. Haastateltavat toivoivat, että heidän vaikeista kokemuksistaan olisi hyötyä jollekin, ettei kenenkään muun tarvitsisi käydä samoja asioita läpi. Motivaatiota lisäsi se, että ammattilainen kykeni näkemään sen positiivisen muutoksen, minkä väkivallan kokija oli joutunut läpi käymään. Tämä auttoi häntä uskomaan itseensä ja omiin voimavaroihinsa. Ympäristön antama tuki, kannustus ja palaute omasta selviytymisestä antoivat uskoa siitä, että vaikeiden kokemusten kautta väkivaltaa kokenut pystyy jatkamaan elämäänsä ja auttamaan muita samassa tilanteessa olevia.

Seitsemännessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, missä vaiheessa omaa eheytymisprosessia väkivallan kokija haluaa ryhtyä auttamaan muita väkivallan kokijoita. Tulosten mukaan fyysinen ja henkinen turvallisuus, itsetunnon vahvistuminen, arvostuksen kokeminen, tieto ja mahdollisuus tulla toimintaan mukaan sekä väkivallan läpikäynti olivat vaiheita, jolloin kokemusasiantuntijat halusivat ryhtyä kokemusasiantuntijaksi. Aiempaa tutkimusta siitä, missä vaiheessa väkivallan kokija haluaa alkaa auttamaan muita, ei löydetty.

Fyysinen ja henkinen turvallisuus tarkoittivat sitä, että tapahtumiin oli saanut etäisyyttä ja enää ei tarvinnut pelätä. Myös tunne siitä, että oli selvinnyt vaikeasta elämäntilanteesta, toi varmuutta siihen, että oli valmis ryhtymään kokemusasiantuntijaksi. Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että heille annettiin mahdollisuus tulla mukaan kokemusasiantuntijatoimintaan.

Kahdeksannessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin sitä, millaista koulutusta tai perehdytystä väkivallan kokijat ovat saaneet kokemusasiantuntijatehtäviin. Tulosten mukaan yksikään haastateltavista ei ollut käynyt kokemusasiantuntijakoulusta, mutta he olivat saaneet perehdytyksen toimintaan mukaan tullessaan. Perehdytys sisälsi perustiedot yhdistyksen toiminnasta, sen tavoitteista, vaihtolovelvollisuudesta ja oman roolin merkityksestä kokemusasiantuntijana toimimisessa. Toisaalta koulutusta ei varsinaisesti kaivattu tai ollut osattu kysyä. Haastateltavien mukaan he saivat perehdytyksessä riittävästi tietoa, vaikkakin koulutus antaisi mahdollisesti paremmat lähtökohdat toiminnalle.

8.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimustulosten perusteella esitetään seuraavat johtopäätökset:

1. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten kokemusasiantuntijuus määriteltiin tässä tutkimuksessa vapaaehtoisuuden perusteella, eikä kokemusasiantuntijatehtävistä pääsääntöisesti maksettu palkkioita.
2. Oikea-aikainen apu väkivaltatyön prosessin ja sen eri vaiheissa on tärkeää.
3. Ammatilaisen tulee kohdata väkivaltaa kokenut ihmisenä ja osoittaa hänelle ymmärrystä. Tämä vahvistaa väkivallan kokijan itsetuntoa ja omanarvon tunnetta, jolloin hän voimaantuu ja pääsee elämässään eteenpäin.
4. Voimaannuttavat menetelmät auttavat väkivallan kokijaa hänen omassa eheytymisprosessissaan.
5. Väkivaltatyön ammatilainen on merkittävässä roolissa väkivallasta selviytymisen tukena.
6. Kokemusasiantuntijakoulutuksia oli tässä tutkimuksessa kahdessa yhdistyksessä kuudesta, kuitenkin haastatteluun osallistuneista kukaan ei ollut suorittanut kokemusasiantuntijakoulutusta.
7. Halu auttaa muita samassa tilanteessa olevia, ammatilaisen palaute omasta eheytymisestä, ympäristön antama tuki ja arvostuksen saaminen motivoivat väkivallan kokijaa lähtemään kokemusasiantuntijatoimintaan mukaan.

Jatkotutkimusaiheiksi ehdotetaan seuraavia tutkimusteemoja:

1. Mitä tarkoittaa oikea-aikainen apu väkivaltatyön avopalveluissa; missä vaiheessa väkivallan kokija tarvitsee apua ja millaista?
2. Millainen vaikutus kokemusasiantuntijatehtävistä maksettavien palkkioiden maksamisella on kokemusasiantuntijan sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon?

LÄHTEET

Aka.fi 2016. Tutkimuksen eettinen arviointi Suomessa. Viitattu 6.4.2016. <http://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tiedostot/julkaisut/tutkimuksen-eettinen-arviointi-suomessa.pdf>

Aspa 2017. Vertaistoiminta kannattaa. Solver palvelut Oy 2010. Viitattu 14.12.2017. http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf

Bergman, M., Markkanen, P., Ylönen, H. & Kuosmanen, L. 2014. Vantaalaisen hyvä mieli – hanke 2013–2014. Loppuraportti. Vantaan kaupunki, mielenterveyspalvelut. Mielen avain- hanke. Viitattu 11.8. 2016. https://asiakas.kotisivukone.com/files/mielenavain.kotisivukone.com/loppuraportti_vhm_kaste_ii.pdf

Dunderfelt, T., Laakso, J., Niemi, P., Peltola, R. & Vidjeskog, J. 2001. Yksilöllinen ihminen. Psykologia 5. WSOY. Porvoo

Ensi- ja turvakotien liitto 2016. Viitattu 7.3.2016. <https://ensijaturvakotienliitto-fi.directo.fi/>.

Ensi ja turvakotien liitto 2016 b. Miina-projekti. Viitattu 17.6.2016. <https://ensijaturvakotienliitto-fi.directo.fi/tyomuodot/vakivaltatyo/miina-projekti/>

Eskola, J. & Vastamäki, J., 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistokeruu; virkeitä aloittelevalla tutkijalla. Toimi. Aaltola, J. & Valli, R. 3.painos. PS-kustannus. JUVA.

Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Colin, K. 2011. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa. Aikuiskasvatuksen 49.vuosikirja Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Hansaprint Oy. Vantaa.

Ewalds, H. 2011. Miten työskennellään yhdessä? Teoksessa veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta toim. Aili Ojuri. Hannus, R., Mehtola, S. & Natunen, L. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Kariston kirjapaino. Hämeenlinna

Falk, H., Kurki, M., Rissanen, P., Kankaanpää, S. & Sinkkonen, N. 2013. Kuntoutujasta toimijaksi -kokemus asiantuntijuudeksi. THL työpaperi 39/2013. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Tampere

Formin 2015. Ulkoasianministeriö. Uutiset 31.7.2015. Istanbulin sopimus tulee Suomen osalta voimaan. Viitattu 18.7.2016. <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?contentid=332281&contentlan=1&culture=fi-FI>

Hautamäki, J. 2013. Mikä minuun meni? Tositarinoita suomalaisesta perheväkivallasta. Gummerus Kustannus Oy. Tanska.

Hietala, O. & Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Kokemusasiantuntija – hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä

palveluiden kehittäjäksi. Kuntoutussäätiö ja Mielenterveydenkeskusliitto. Viitattu 26.5.2016. <http://www.slideshare.net/kuntoutus/kokemusasiatuntija-opas>

Huhtalo, P, Kuhanen, J. & Pyykkö, E. 2003. Kotona turvassa. Katkaise väkivallan kierre. 2.painos. Suomen Mielenterveysseura. Dark Oy. Vantaa

Juuti, P. 2006. Organisaatiokäyttäytyminen. Aavaranta-sarja. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toim. Aaltola, J. & Valli, R., 2010. 3.painos. PS-kustannus. JUVA 2010.

KoKoA 2016. Koulutetut kokemusasiatuntijat ry. Viitattu 26.3.2016. <http://www.kokemusasiatuntija.fi/>

Kolehmainen 2015. Kahden maailman välillä tulkkina Kokemusasiatuntijuus kokemuksena. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.

Kostiainen, E., Ahonen, S., Verho, T., Rissanen, P. & Rotko, T. 2014. Kokemukset käyttöön – kokemusasiatuntijatoiminnan kehittäminen. Työpaperi 36/2014. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 2.11.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125488/URN_ISBN_978-952-302-373-4.pdf?sequence=1

Kotimaisten kielten keskus 2016. Asiantuntija ja kokemusasiatuntija. Viitattu 19.8.2016. http://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/vesa_heikkinen/asiantuntija_ja_kokemusasiatuntija.19287.blog

KvaliMOTV 2016. Tutkimussuunnitelma. Viitattu 24.3.2016.

Kyngäs, J. & Vanhanen, L., 1999. Sisällän analyysi. Hoitotiede Vol 11, no 1/99. Oulun yliopisto /Hoitotieteen laitos.

Laine T. 2010. Miten kokemuksia voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Toim. Aaltola, J & Valli R. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalla tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. 3.painos. PS-kustannus. JUVA 2010.

Laitinen M. & Nikupeteri A. 2013. Kokemusasiatuntijuus väkivaltatyössä. Teoksessa Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Toim. Laitinen, M. & Niskala, A. Vantaa. Vastapaino.

Lattu, E. 2008. Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa paljastettu intiimi. Sukupuolittuneen väkivallan dynamiikka. Juvenes Print. Tampere.

Lehtinen, E., Kuusinen, J. & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. Kasvatustiede. 2.painos. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki.

Maria Akatemia 2016. Tiedote 26.11.2014. Nainen väkivallan tekijänä on yhteiskunnallinen tabu. Viitattu 28.7.2016. <http://www.maria-akatemia.fi/tiedote-nainen-vakivallan-tekijana-yhteiskunnallinen-tabu>

Marttala, P. 2011. Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta toim. Aili Ojuri. Hannus, R., Mehtola, S. & Natunen, L. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Kariston kirjapaino. Hämeenlinna

Maunu, A., Sironen, J., Äyräs, L. & Sattilainen, R. 2016. Elokolo – kohtaamispaikkatoiminnan käsikirja. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. verkkojulkaisu. Viitattu 21.8.2016. http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2016/06/Elokolo_kasikirja_web_0.pdf

Meriluoto, T. 2016a. Kokemusasiantuntijuus ohjaavana ja voimaannuttavana hallintana. Teoksessa Hallinnan ja osallistamisen politiikat. Nousiainen, M. & Kulovaara, K. (toim.) Viitattu 1.11.2016. https://www.academia.edu/28385578/Kokemusasiantuntijuus_ohjaavana_ja_voimaannuttavana_hallintana

Meriluoto, T. 2016b. Mitä kokemusasiantuntijat edustavat? – Analyysi edustamisen politiikoista osallistamishankkeissa. Viitattu 1.11.2016. https://www.academia.edu/28385504/Mit%C3%A4_kokemusasiantuntijat_edustavat_-_Analyysi_edustamisen_politiikoista_osallistamishankkeissa_FINAL_DRAFT_

Meriluoto, T. 2015. Tuumasta toimeen: mitä osallisuus ja kokemusasiantuntijuus on arjessa? Teoksessa Osallisuus. Osallisuus ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja.

Mielenterveysseura 2015. Mielen avain -hanke. Kokemusasiantuntijakoulutuksen suositukset. KASTE. Viitattu 11.8.2016. http://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/inline/Julkaisut/Kumppanuuseksiteet/kokemusasiantuntija_suosituksnettiin.pdf

Mykkänen-Hänninen, R & Kääriäinen, A. 2009. Vertaisuus ja vertaistuki eroauttamisessa. Lastensuojelun Keskusliitto/Neuvo-projekti. Hakapaino Oy. Helsinki

Naisten Linja 2016. Taloudellinen väkivalta. Viitattu 16.8.2016. naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/vakivallan-muodot/taloudellinen-vakivalta

Nettiturvakoti 2016. Väkivallan kierre. Viitattu 3.8.2016. https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=72

Ojuri, A. 2001. Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Toim. Aili Ojuri. Ensi- ja turvakotienliiton julkaisu 29. Nykypaino Oy. Helsinki.

Ojuri, A. 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Perhe ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi ja turvakotien liiton julkaisu 35. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Ojuri, A. 2007. Väkipalta naisen elämän varjona. Tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämänculusta ja selviytymisestä. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.

Ojuri, A. 2013. ”Toivo ja tulevaisuus takaisin”. MIINA – Väkipaltaa kokeneiden naisten osallisuuden ja voimaantumisen -projekti (2008 -2012). Työpapereita 4/2013. Ensi- ja turvakotien liitto työpapereita 13. HELSINKI.

Ojuri, A & Laitinen, M. 2015. Turvakoti työnä. Selvitys Ensi ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista.2015. Viitattu 7.3.2016. http://www.e-julkaisu.fi/ensi_ja_turvakotien_liitto/turvakoti_tyona/.

Oksanen, J. 2014. Motivointi työvälineenä. Ps-kustannus. Juva.

Oulun ensi ja turvakoti 2016. Miina-projekti. Viitattu 26.3.2016. http://www.ensijatuturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/oulu_n_ensi_ja_turvakoti_ry/alavalikko/miina-projekti/

Perttu, S. 2002. Naisen selviytymisprosessi ja sen tukeminen. Teoksessa Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes. Erikoispaino Oy. Helsinki

Perttu, S. & Pyykkö A. 2002. Auttajan rooli ja voimavarat. Teoksessa Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes. Erikoispaino Oy. Helsinki

Piispa, M. 2011. Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa veitsen terällä. Naisuus ja parisuhdeväkivalta. Toim. Ojuri, A., Hannus R. & Natunen, L. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Kariston kirjapaino Oy. Hämeenlinna.

Rautava, M. & Perttu, S. toim. (2002) Naisiin kohdistuva pari -ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes. Erikoispaino Oy. Helsinki.

Ruohonen, M. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta, auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Hämeenlinna. Karisto.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Sosiaali- ja terveysministeriön raporteja ja muistioita 2016:15. Tavoitteena naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta vapaa Suomi. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmasta Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon. Viitattu 28.7.2016. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75030/Rap_ja_muist_2016_15_1.pdf?sequence=1

- Sosnet 2016. Valtakunnalliset aikuissosiaalityön päivät Vaasassa. Yliopistoverkosto. Viitattu 3.2.2016. <http://www.sosnet.fi/news/Valtakunnalliset-Aikuissosiaalityon-paivat-27-2812016-Vaasassa/2683/321baee8-89f3-400a-a78f-32b064e878d2>
- Suomen YK:n liitto. Naisten oikeudet. Viitattu 28.7.2016. <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/ihmisoikeudet/naisten-oikeudet>
- THL 2014 a. Kokemukset käyttöön – kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen 2014, Työpäpaperi 36/2014. Kostiainen E., Ahonen S., Verho T., Rissanen P, & Rotko T. Viitattu 26.3.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125488/URN_ISBN_978-952-302-373-4.pdf?sequence=1
- THL 2016 b. Kokemusasiantuntijat lastensuojelussa. Viitattu 20.8.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/kokemusasiantuntijat-lastensuojelussa>
- THL 2016 c. Osallisuus. Viitattu 17.8.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- THL 2016 d. Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Viitattu 28.7.2016. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde
- THL 2016 e. Turvakotipalvelut. Viitattu 30.3.2016. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/apu-ja-maararahat/turvakotipalvelut>
- Terveysverkko 2016. Motivaatio. Viitattu 17.8.2016. <http://www.terveysverkko.fi/tietopankki/tyoikaisille/motivaatio>
- Tenk 2016 a. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 27.3.2016. <http://www.tenk.fi/>
- Tenk 2016 b. Lausuntopyyntöohje. Viitattu 27.3.2016. <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Lausuntopyyntoohjeet.pdf>
- Tenk 2016 c. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. Viitattu 27.3.2016. <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>
- Terveysverkko 2016. Motivaatio. Viitattu 8.10.2016. <http://www.terveysverkko.fi/tietopankki/tyoikaisille/motivaatio>
- Törmä, S. & Pentikäinen, M. 2016. Tavoitteena naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta vapaa Suomi. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmasta Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:15. Viitattu 7.8.2016. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75030/Rap_ja_muist_2016_15_1.pdf?sequence=1

Törrönen, H. 2009 a. Ketä tekis mieli vetää lättyyn?. Teoksessa vaiettu naiseus. Ajatuksia naisten väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Toim. Hannele Törrönen. Ensi ja turvakotien liiton raportti 10. Kariston kirjapaino. Hämeenlinna.

Törrönen, H. 2009 b. Väkivallan parissa tehtävä työ – näkökulmia työntekijälle, ajatuksia asiakkaalle. Teoksessa vaiettu naiseus. Ajatuksia naisten väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Toim. Hannele Törrönen. Ensi ja turvakotien liiton raportti 10. Kariston kirjapaino. Hämeenlinna.

Vaasan ensi –ja turvakoti 2016. Viitattu 25.3.2016 <http://www.vaasanturvakoti.fi/>

Valtioneuvosto 2016. Hyvinvointi ja terveys. Viitattu 23.3.2016. <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/hyvinvointi/karkihanke1>

Vilka, H. 2005, Tutki ja kehitä. Otavan kirjapaino Oy, KEURUU

Violary 2014. Yhteenvedoa Väkivaltatyön Foorumista syksyn 2014 – Kokemusasiantuntija työpajasta. Viitattu 26.10.2016. <http://www.violary.fi/wp-content/uploads/2014/11/Yhteenvedoa-Väkivaltatyön-Foorumista-2014-Birgitta.pdf>

Virokangas, E. 2010. Sosiaalityön tutkimuksen eettinen ennakoarviointi [esitelmä]. Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Tieteiden talo 2.11.2010. Helsingin Yliopisto. Viitattu 11.4.2016. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Diat_Elina_Virokannas.pdf

Väestöliitto 2016. Seksuaalinen väkivalta. Viitattu 14.8.2016. http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/seksuaalinen-vakivalta/

Väänänen, K. 2011. Miten selviytyä väkivallasta). Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta toim. Aili Ojuri. Hannus, R., Mehtola, S.& Natunen, L. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Kariston kirjapaino. Hämeenlinna

WHO 2005. Väkivalta ja terveys maailmalla. Toim. Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J. Zwi, B & Lozano, R. Lääkärin sosiaalinen vastuu ry - Terveystieteiden edistämisen keskus ry. Viitattu 13.6.2016. https://www.thl.fi/documents/470564/817072/9529608993_fin.pdf/2ea074d0-a4eb-4448-ba63-3b312ea81692

LIITE 1

Saatekirje Ensi –ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksille

Opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulussa ylempään ammattikorkeakouluun johtavassa kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelmassa. Opinnäytetyöni teen aiheesta ”Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa”. Tutkimuksen *ensimmäisen vaiheen* tarkoituksena on selvittää, missä ja miten Ensi- ja turvakotienliiton jäsenyhdistyksissä hyödynnetään kokemusasiantuntijuutta. Kyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään väkivaltatyön kehittämisessä. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia. Toivon, että voisit vastata tähän kyselyyn!

Tutkimuksen *toisessa vaiheessa* haastatellaan Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä väkivaltatyön avopalveluissa olleita asiakkaita. Tutkimus on laadullinen ja aineisto kerätään teemahaastattelun avulla. Toivon saavani kauttanne yhdistyksessänne toimivien kokemusasiantuntijoihin yhteyden. Haastattelun tarkoituksena on selvittää kokemusasiantuntijoiksi haluavien tai toiminnassa olevien motivaatiota ryhtyä kokemusasiantuntijaksi. Lähtökohtaisesti haastattelut pyritään toteuttamaan yhdistyksemme tiloissa, mutta jos henkilökohtainen tapaaminen ei järjesty, voidaan haastattelu toteuttaa myös puhelimitse.

Kyselyn ja teemahaastattelun aineiston käsitellään luottamuksellisesti ja ne hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Kyselyyn ja haastatteluun tulevien henkilöllisyys tai työorganisaatio ei tule esille opinnäytetyössä. Tutkimus tullaan julkaisemaan Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä ja se tulee olemaan saatavissa internetissä osoitteessa www.theseus.fi. Opinnäytetyön ohjaajana toimii yliopettaja Hanna-Leena Melender Vaasan ammattikorkeakoulusta. Tutkimusluvan olen saanut Vaasan ensi- ja turvakodista.

Toivon, että voit osallistua kyselytutkimukseen ja auttaa löytämään ne kokemusasiantuntijat, jotka voisivat osallistua teemahaastatteluun. Voit ottaa yhteyttä minuun joko sähköpostilla tai puhelimitse, jos tarvitset lisätietoja tutkimuksesta.

Ystävällisin terveisin:

sosionomi Tiina Mäkinen, Sosiaali –ja terveystalouden kehittäminen ja johtaminen (YAMK).

LIITE 3

Kutsu haastatteluun

Hyvä vastaanottaja!

Opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulussa ylempään ammattikorkeakouluun johtavassa sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelmassa. Opinnäytetyöni teen aiheesta ” Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa”. Tutkimuksessa haastatellaan Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä väkivaltatyön avopalveluissa olleita asiakkaita. Haastattelua varten olen saanut tarvittavan tutkimusluvan Vaasan ensi- ja turvakodista. Opinnäytetyöni ohjaajana toimii yliopettaja Hanna-Leena Melender Vaasan ammattikorkeakoulusta.

Haastattelu on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää tarvittaessa. Haastattelun kesto tulee olemaan noin yksi tunti. Haastattelut tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdistyksemme tiloissa, mutta jos henkilökohtainen tapaaminen ei järjesty, voidaan haastattelu toteuttaa myös puhelimitse. Haastattelut tullaan nauhoittamaan, jotta haastattelu voidaan kirjoittaa tekstiksi ja analysoida tutkimuksen seuraavissa vaiheissa. Haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja se hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Haastateltavan henkilöllisyys ei tule esille opinnäytetyössä. Tutkimus tullaan julkaisemaan Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä ja se tulee olemaan saatavissa internetissä osoitteessa www.theseus.fi.

Toivon, että voisit osallistua tähän tutkimukseen ja antaa näin arvokasta kokemustietoasi väkivaltatyön avopalveluista, jotta voitaisiin kehittää kokemusasiantuntijapalveluita paremmiksi ja toimivimmiksi. Tämän kirjeen liitteenä on esittämäni haastatteluteemat. Voit olla minuun yhteydessä tarvittaessa joko sähköpostilla, puhelimitse tai avopalvelussa olevan ohjaajan kautta.

Ystävällisin terveisin:

sosionomi Tiina Mäkinen, Sosiaali – ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen (YAMK)

Kiitos!

LIITE 4

Haastatteluteemat

1. Kerro siitä avusta, jota olet itse saanut avopalvelun väkivaltatyössä ennen kokemusasiantuntijaksi ryhtymistä.
2. Kerro miten saatu apu auttoi.
3. Kerro mitä muuta apua olisit tarvinnut.
4. Kuvaile syitä miksi lähdit mukaan kokemusasiantuntija toimintaan, mikä motivoi lähtemään toimintaan mukaan
5. Kuvaile missä vaiheessa päätit lähteä kokemusasiantuntijaksi.
6. Kerro millaisen koulutuksen/perehdytyksen olet saanut kokemusasiantuntijan tehtäväsi
7. Kuvaile millaisia tavoitteita sinulla oli kokemusasiantuntija toiminnallesi.

LIITE 5

Suostumuslomake teemahaastatteluun

Hyvä kokemusasiantuntija!

Suostun osallistumaan opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun ja annan luvan haastattelun nauhoitukseen sekä tietojen käyttämiseen ”Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyön avopalveluissa” –opinnäytetyön laatimisessa. Haastattelun jälkeen nauhoitukset puretaan ja tieto siirretään kirjalliseen muotoon. Kaikki haastattelussa tulleet aineistot ja äänitteet tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja voin keskeyttää haastattelun missä vaiheessa tahansa, ilman että siitä seuraisi mitään haittaa. Ymmärrän, että haastattelussa tulleet asiat käsitellään luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyyteni tule ilmi tutkimustuloksissa.

Suostun osallistumaan teemahaastatteluun:

Osallistujan allekirjoitus ja päivämäärä

Opinnäytetyöntekijä Tiina Mäkinen,
sosiaali - ja terveystieteiden kehittäminen ja johtaminen (YAMK)